

## הלכות דעות פרק ג - תמלול

### סיכום השיעור

סיכום פון דער שיעור: רמב"ם הלכות דעות פרק ג'

---

**הלכה א – ערשטער חלק: "שמא יאמר אדם... אפרוש מהן ביותר"**  
**דברי הרמב"ם:** "שמא יאמר אדם, הואיל והתאווה והכבוד והקנאה וכיוצא בהן דרך רעה הן... אפרוש מהן ביותר ואתרחק לצד האחר – עד שלא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה ולא ילבש מלבוש נאה אלא שק וצמר קוצים כגון כומרי אדום – גם זו דרך רעה היא ואסור לילך בה."

**פשוט:**

א מענטש קען טראכטן: ווייל תאוה, כבוד, און קנאה זענען שלעכטע מידות, וועל איך גיין צום אנדערן עקסטרעם – נישט עסן פלייש, נישט טרינקען וויין, נישט חתונה האבן, נישט וואוינען שיין, נישט אנטון שיינע מלבושים, נאר שק און שווערע מלבושים אזוי ווי קריסטליכע גלחים (כומרי אדום). דער רמב"ם פסק'נט: **גם זו דרך רעה היא ואסור לילך בה.**

**חידושים און הסברות:**

**(1) דער המשך פון פרק ב' – תאוה אלס דער נושא פון פרק ג':**

פרק ג' איז א המשך פון פרק ב', וואו דער רמב"ם האט געזאגט אז מ'זאל זיך היטן פון קנאה, תאוה, כבוד (בהתאם צו דער משנה "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם"). אין פרק א' האט דער רמב"ם שוין אויסגערעכנט אפאר מידות – כעס, נפש רחבה (ממון), הוללות – און אין פרק ב' האט ער שוין באהאנדלט כעס, נפש רחבה, קמצנות, א.א.וו. **די איין וויכטיגע מידה וואס איז נאך נישט באהאנדלט געווארן איז תאוה – ספעציפיש תאוות תענוגי הגוף** (נישט תאוות ממון, וואס איז שוין גערעדט געווארן). דער גאנצער פרק ג' קומט אלזא מרחיב זיין אויף דעם ענין פון תאוה.

**(2) "דרך רעה" – ביידע עקסטרעמען זענען שלעכט, אבער תאוה איז אנדערש ווי גאווה:**

צו פיל תאוה איז א "דרך רעה", אבער אויך צו ווייניג תאוה (גאר אינגאנצן אוועקגיין פון תענוגים) איז א "דרך רעה". דאס איז א חילוק פון גאווה און כעס, וואו דער רמב"ם האט אין פרק ב' געזאגט אז מ'זאל טאקע גיין ביז דער קצה קצה (כמעט גארנישט גאווה, כמעט גארנישט כעס). **ביי תאוה אבער קען מען נישט גיין ביז דער קצה ממש** – מ'מוז בלייבן אין א דרך הממוצע.

**(3) קנאה – וואס מיינט עס אין דער משנה?**

דער רמב"ם דערמאנט קנאה אין דער משנה, אבער ער האט נישט ספעציפיש באהאנדלט קנאה אין די פריערדיגע פרקים. **אפשר מיינט "קנאה" אין דער משנה דאס זעלבע ווי כעס** (אזוי ווי רש"י זאגט געווענליך אז קנאה אין דער תורה מיינט כעס). אויב אזוי, איז דאס דער טעם פארוואס דער רמב"ם ברענגט נישט קנאה אלס באזונדערע מידה – ווייל ער האט שוין גערעדט וועגן כעס. **אויך:** אויב קנאה מיינט דזשעלאסי (ענווי), דאן איז דאך קלאר אז "קנאת סופרים תרבה חכמה" – עס איז דא א מידה בינונית אין קנאה (קנאה אויף גוטע זאכן), און דאס פאסט נישט מיט דער משנה'ס שטעלונג אז קנאה איז אינגאנצן שלעכט.

**(4) כבוד – וואס מיינט עס?**

איז כבוד דאס זעלבע ווי גאווה (וואס איז שוין באהאנדלט)? אפשר מיינט כבוד עפעס אנדערש – אזוי ווי "מנא מחבדותא" – צו גיין שיין אנגעטון, א סארט עקסטרענע כבוד וואס איז נישט ממש גאווה און נישט ממש תאוה, נאר אן ענין פון ווי מ'פרעזענטירט זיך.

**(5) כומרי אדום – קריסטליכע גלחים אלס דוגמא:**

דער רמב"ם ברענגט "כומרי אדום" (קריסטליכע גלחים) אלס דוגמא פון דעם עקסטרעם פון פרישות – זיי וואוינען נישט מיט ווייבער, זיי טראגן שווערע מלבושים, א.א.וו. **אין שמונה פרקים (פרק ג') רעדט דער רמב"ם וועגן דעם זעלבן נושא באריכות, און דארט זאגט ער אז עס זענען דא אידן וואס האלטן אויך אזוי אז מ'דארף פרוש זיין פון אלע תאוות, און ער זאגט אז די אידן האבן זיך געלערנט פון די גוים.** צו זיין א גרויסער פרוש איז א גוי'אישע זאך.

---

**הלכה א – צווייטער חלק: "המהלך בדרך זו... נקרא חוטא"**

**דברי הרמב"ם:** "המהלך בדרך זו נקרא חוטא, שהרי הוא אומר בנזיר 'וכפר עליו מאשר חטא על הנפש' – אמרו חכמים: ומה נזיר שלא פירש אלא מן היין צריך כפרה, המענה עצמו מכל דבר ודבר על אחת כמה וכמה."

**פשוט:**

ביי א נזיר שטייט "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש" – חז"ל דרש'ענען: וואס האט דער נזיר געזינדיגט? ער האט זיך מונע געווען פון וויין. אויב א נזיר וואס האט נאר אוועקגעגעבן וויין דארף א כפרה, קל וחומר איינער וואס איז זיך מונע פון אלע תענוגים.

**חידושים און הסברות:**

**(1) "חטא על הנפש" – נפש מיינט דא דער גוף/דער מענטש:**

דער פשוטער פשוט אין "חטא על הנפש" ביי נזיר איז אז ער האט א חטא געטון וואס ער איז נטמא געווארן (ער האט זיך מטמא געווען צו א מת, און דארף אנהייבן נזירות פון דאס ניין). אבער **חז"ל דרש'ענען אז "נפש" מיינט דא זיין אייגענעם גוף** – ער האט געזינדיגט קעגן זיין אייגענעם גוף דורך זיך מונע זיין פון הנאה.

[Digression: "נפש" אין דער תורה מיינט געווענליך נישט דווקא דער גוף אליין – עס קען מיינען א מענטש (אזוי ווי "א אידישע נפש" מיינט א ישראל), אדער דאס לעבן, אדער "נפש התענוגות". דער רמב"ם רעדט וועגן דעם אין שמונה פרקים פרק ד'.]

**(2) דער קל וחומר – פון נזיר צו יושב בתענית:**

די פולע מימרא אין דער גמרא (תענית יא.) איז: **"אמר רבי אלעזר הקפר: שלא פירש אלא מן היין נקרא חוטא"** – א נזיר האט נאר אוועקגעגעבן וויין, און ער דארף שוין א כפרה. **קל וחומר: א יושב בתענית, וואס עסט גארנישט און טרינקט גארנישט, איז זיכער א חוטא.** דער רמב"ם נוצט דעם קל וחומר צו באווייזן אז יעדע פארם פון עקסטרעמע פרישות איז אסור.

**(3) דער רמב"ם'ס הבנה אין דער גמרא – דרך הממוצע:**

דער רמב"ם לערנט דעם גמרא אין דעם קאנטעקסט פון זיין שיטה פון דרך הממוצע: **דער נזיר הייסט חוטא ווייל ער גייט נישט אין דער דרך הממוצע.** דער גאנצער יסוד פון דרך הממוצע איז אז **צו ווייניג איז נישט בעסער ווי צו פיל** – ביידע עקסטרעמען זענען שלעכט. "דרך רעה" הייסט דאך נישט "דרך טובה וישרה", וואס דאס איז דער דרך הממוצע. דער רמב"ם נוצט נישט דעם נזיר אלס א דין נאר אין נזירות אליין – ער לערנט פון דער פרשה פון נזיר א כללות'דיגע נקודה: **מניעת התענוגים איז אויך א חטא.**

**(4) נזירות אלס דרך תשובה – און "תשובה על התשובה":**

די תורה האט שוין געוואוסט גענוג גוט, און ווען דו גייסט ווייטער, גייסט אוועק פון איר דרך.

### 3) שמונה פרקים – דער רמב"ם'ס ברייטערע ביאור:

אין **שמונה פרקים** איז דער רמב"ם סאך מער מאריך אין דער נקודה. דארט ברענגט ער א קשיא: א מענטש קען זאגן, "איך האב א loophole – דרך רפואה! איך דארף מאכן א גרויסע פרישות וועגן דרך רפואה!" דער רמב"ם ענטפערט: ווען די תורה איז געגעבן געווארן, האט זי שוין געוואוסט אז רוב מענטשן זענען נוטה צו תאוה. דעריבער זענען שוין דא אסאך **גדרים וסייגים** אין דער תורה וואס זענען שוין ווייטער פון דרך הממוצע, כדי מחנך צו זיין דעם מענטש. אז דו גייסט נאך ווייטער, "וועסטו ווערן אינגאנצן משוגע." דאס איז אביסל אנדערש ווי דער פשט אין הלכות דעות אליין, וואו ס'קלינגט אז די תורה איז די דרך הממוצע, נישט אז זי גייט שוין ווייטער פון דרך הממוצע.

### 4) דער רמב"ם מאכט אן איסור דרבנן צו פאסטן:

דער רמב"ם שרייבט: "**ואיסור לאדם שיטריח את עצמו בתענית, ואם עבר והטריח את עצמו בתענית הרי זה חוטא.**" דער רמב"ם נוצט דא די לשונות "**אסרו חכמים**" און "**ציוו חכמים**" – דאס זענען די זעלבע לשונות וואס דער רמב"ם נוצט אויף יעדע איסור דרבנן אין דער וועלט. דאס איז נישט קיין פלפול'דיגע לשון – דער רמב"ם מיינט ממש אז ס'איז דא אן **איסור מדרבנן** צו מאכן צופיל תעניות. וואס איז דער גדר פון "צופיל" – קען מען זיך שפילן, אבער דער עיקר איז אז ס'איז אן איסור. דא אין פרק ג' **רעדט ער נישט מצד בריאות הגוף**, נאר **מצד סיגוף** – מצד דעם וואס ער טוט צופיל פרישות. (אין פרק ד' וועט ער רעדן וועגן בריאות הגוף.)

[Digression: אויב איינער זוכט א היתר צו פאסטן, "זאל ער קאלן דעם רב, דער רב וועט שוין טרעפן א תירוץ פאר די איסור – רבנים ווילן זייער שטארק פאסטן."]

---

### הלכה א – פירטער חלק: "אל תהי צדיק הרבה" (קהלת ז:טז)

דברי הרמב"ם: "וכל הדברים האלו וכיוצא בהן ציווה שלמה, ואמר שלמה המלך ע"ה: 'אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם'."

פשט:

זיי נישט קיין צו גרויסער צדיק מער ווי די תורה הייסט. "ואל תתחכם יותר" – זיי נישט קיין אויבער-חכם, זיי נישט קלוגער ווי די תורה. "למה תשומם" – פון לשון "שממה", פארוויסט, חרוב. פארוואס זאלסטו ווערן פארוויסט פון גיין עקסטרעם?

חידושים און הסברים:

### 1) "צדיק הרבה" מיינט נישט א ריכטיגער צדיק:

"צדיק" מיינט נישט "הרבה" – שלמה זאגט נישט "זיי נישט קיין צדיק", נאר "זיי נישט א צדיק הרבה". דאס הייסט: טו נישט מעשים וואס דו מיינסט מאכן דך פאר א צדיק, אבער זענען אין אמת'ן צופיל. לויט דער תורה'ס דרך האמצעי ביסטו שוין נישט קיין צדיק ענימאר ווען דו גייסט צו ווייט.

### 2) דער נעקסטער פסוק – "אל תרשע הרבה" – ביידע עקסטרעמען:

דער נעקסטער פסוק איז "**אל תרשע הרבה ואל תהי סכל**" (קהלת ז:יז) – אויף די אנדערע דרך הקצה. און דער פסוק דערנאך איז "**אחוז בזה וגם מזה אל תנח ידך**" (קהלת ז:יח). דאס איז א זייער שטארקע פסוק פאר דרך האמצעי באופן כללי: דער פסוק רעדט נישט ספעציפיש פון תורה, נאר באופן כללי – זיי נישט צו הייליג און צו קלוג, און זיי אויך נישט צו שלעכט און צו נאריש, נאר האלט זיך אינצווישן.

---

הלכה ב – ערשטער חלק: "צריך אדם שיכוון כל מעשיו... לידע את השם"

א שווערע קשיא: א געווענליכע נזיר איז דאך אסאך מאל א דרך תשובה – די גמרא זעט אזוי אז מ'נעמט אויף זיך נזירות אלס א תיקון. אויב אזוי, ווי קען דער רמב"ם זאגן אז עס איז א חטא?

**תירוץ:** דער רמב"ם האט אליין געזאגט (אין פרק ב') אז פאר א שטיק צייט מעג מען גיין צו א קצה אלס דרך רפואה/תשובה. אבער דאס מיינט נישט אז עס איז אינגאנצן גוט – ער דארף ענדליך א כפרה אויף דעם אויך. דער מושג איז: "צריך תשובה על תשובה" – אפילו דער וואס טוט תשובה דורך גיין צו א קצה, דארף ענדליך תשובה טון אויף דער תשובה אליין, ווייל דער קצה איז אויך נישט דער אידעאל. דער תיקון איז ערשט פארטיג ווען ער קומט אן צו דער דרך הממוצע. דאס ווערט פארגליכן צו "מתענה בשבת – צריך תענית על תעניתו" – ער האט געטון א גוטע זאך (תענית), אבער ווייל ער האט עס געטון בשבת, דארף ער נאך א תענית אויף דעם.

### 5) מחלוקת אין גמרא – "נקרא חוטא" vs. "נקרא קדוש":

אין מסכת תענית ברענגט די גמרא אז ס'איז דא א מחלוקת: איין צד זאגט "היושב בתענית נקרא חוטא", און דער אנדערער צד זאגט "נקרא קדוש". דער רמב"ם האט גע'פסק'ט ווי דער צד אז ער איז נקרא חוטא. ס'קען זיין אז לויט דער שיטה וואס דער רמב"ם פסק'נט, האלט מען אז מ'טאר קיינמאל נישט מאכן קיין נדרים (אויסער וואס די תורה לאזט, ווי נזירות גופא וואס איז א מצוה).

דער מעשה בנזיר שבא מן הדרום וואו די גמרא זאגט אז נזירות איז א גוטע זאך – איז לכאורה א סתירה אויף דעם רמב"ם. דער רמב"ם וואלט מסביר געווען אז ווען מ'טוט עס מיט awareness אז דאס איז נישט די ריכטיגע וועג, נאר פאר א שטיק צייט אלס תשובה, איז עס אנדערש – אבער ער דארף נאכדעם צוריקקומען צו דרך הממוצע.

---

הלכה א – דריטער חלק: "לא דייך מה שאסרה לך תורה" און דער איסור צו פאסטן

דברי הרמב"ם: "לפיכך ציוו חכמים שלא ימנע אדם עצמו אלא מדברים שמנעה התורה בלבד, ולא יהא אוסר עצמו בנדרים ובשבועות על דברים המותרים... ואסרו חכמים שיסגף אדם עצמו בתעניות."

פשט:

חז"ל האבן געזאגט: "לא דייך מה שאסרה לך תורה, שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים" – ס'איז דיר נישט גענוג וואס די תורה האט שוין גע'אסר'ט, דו אסר'סט זיך נאך מער זאכן? א מענטש זאל זיך נאר צוריקהאלטן פון זאכן וואס די תורה האט אסור געמאכט. מ'זאל נישט נוצן דעם כלי פון נדרים און שבועות צו אסר'ן זאכן וואס די תורה האט מותר געלאזט.

חידושים און הסברים:

### 1) ירושלמי – "לא דייך" אלס פתח חרטה להתרת נדרים:

אין ירושלמי (נדרים) ווערט דער מאמר "לא דייך מה שאסרה תורה" גענוצט אלס א פתח חרטה צו מתיר זיין א נדר. דער ירושלמי רעדט וועגן וויאזוי מ'קען מתיר זיין נדרים, און ברענגט א ליסטע פון זאכן וואס מ'זאגט פאר'ן נדר: "אילו היית יודע אז א נדר איז אזוי חמור..." – און איינע פון די זאכן איז גופא דער מאמר "לא דייך מה שאסרה תורה" – דאס אליין איז א פתח חרטה.

### 2) צוויי פירושים אין "לא דייך" – כבוד התורה vs. דרך הממוצע:

- פשט א': ס'איז אן ענין פון כבוד התורה – די תורה האט נישט גע'אסר'ט גענוג? דו מיינסט דו ביסט קלוגער?

- פשט ב' (דער רמב"ם'ס דרך): די תורה איז שוין די דרך הממוצע. זי האט שוין אלעס אסור געמאכט וואס דארף אסור זיין. ווען דו לייגסט צו, גייסטו אוועק פון דרך הממוצע. ביידע פירושים קענען צוזאמען גיין – ווייל

עסט "כדי להברות גופו" וועט עסן "דברים המועילים" – וואס איז געזונט, אפילו ס'איז ביטער, און וועט נישט עסן שעדלעכע זאכן אפילו זיי זענען זיס. **כוונה איז נישט נאר א מחשבה** – עס ווייזט זיך אין דער מעשה. מען קען נישט זאגן "איך עס לשם שמים" און עסן ווי א פרעסער. די גוטע כוונה מוז זיך אויסדריקן אין דער מעשה גופא – וויפיל מען עסט, וואס מען עסט, ווען מען עסט.

**(3) דער פסוק "אכול דבש הרבות לא טוב" (משלי כ"ה:ז) – משל ונמשל:**

דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק פון שלמה המלך אלס ראיא אז צופיל פון א גוטע זאך איז שלעכט. שלמה מיינט דאס אלס א משל – אז נישט אלעס וואס איז "זיס" (אנגענעם) איז גוט אין גרויסע מאסן. דער נעקסטער פסוק "הוקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך" ווייזט אז אפילו א גוטער חבר – צופיל איז נישט גוט. אבער דער רמב"ם נוצט עס אויך ממש – טאקע האניג (און ענלעכע רייכע שפייזן) זענען נישט גוט אין צופיל. ווי רש"י זאגט אין אנהייב משלי: "המשל של משלי" – אפילו ווען שלמה מיינט א משל, איז דער משל אליין אויך אמת.

**(4) דער ביישפיל פון "מי שאופיו חם" – פראקטישע רפואה:**

דער רמב"ם געבט א ביישפיל: איינער וואס זיין גוף איז ווארעם (חם) זאל נישט עסן בשר, דבש, אדער טרינקען וויין – ווייל דאס זענען שווערע זאכן צו פארדייען וואס מאכן דעם גוף נאך ווארעמער. און איינער וואס איז "יבש רוח" זאל טרינקען "מי עלשין" – א ביטערע זופ פון א געוויסע גרינס (עלשין איז איינע פון די מינים פון מרור) – אפילו ס'איז ביטער, ווייל ס'איז רפואה. דאס ווייזט אז ער עסט "דרך רפואה" – נישט פאר הנאה.

**(5) "וכן כשיבעול" – תשמיש המטה אויך דרך רפואה:**

"לקיימות הזרע" מיינט דא נישט דער תכלית פון האבן קינדער אדער מצות פריה ורביה – דער רמב"ם רעדט נאך אויף דער לעוועל פון רפואה. "לקיימות הזרע" מיינט אז דער מענטש האט א פיזישן צורך – זיין גוף ווערט "צובראכן" אויב ער איז קיינמאל נישט בועל. עס איז א צורך פאר דעם מענטש'ס אייגענע געזונטהייט, אזוי ווי עסן און טרינקען.

[Digression: דער כסף משנה זאגט אז מצות עונה קומט נישט אריין דא, ווייל דא רעדט דער רמב"ם נאר מצד רפואה. מצות עונה שרייבט דער רמב"ם אין אן אנדערע פלאץ. דאס באשטעטיגט אז דער רמב"ם רעדט דא נאך נישט פון דער גייסטיגער/הלכטישער תכלית פון תשמיש, נאר פון דער פיזישער צורך.]

---

**הלכה ב – דריטער חלק: "המנהיג עצמו על פי הרפואה" – געזונט אליין איז נאך נישט דער סוף**

**דברי הרמב"ם: "המנהיג עצמו על פי הרפואה, אם שם על לבו שיהיו כל גופו ואבריו שלמים וחזקים בלבד... אין זו דרך טובה. אלא ישים לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהא נפשו ישרה לדעת את ה', שאי אפשר שיבין ויסתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב."**

**פשט:**

אויב א מענטש פירט זיך נאך רפואה נאר כדי ער זאל זיין געזונט – איז "געזונט זיין" אליין נאך נישט די לעצטע תכלית. ער דארף וויסן אז געזונט זיין איז אויך נאר א מיטל – צו קענען דינען השם, וואס מיינט "להסתכל בחכמות" – צו קענען דערגרייכן ידיעת השם.

**חידושים און הסברים:**

**(1) "דרך טובה" אן דרך השם איז נישט גענוג:**

אפילו ווען איינער טוט זאכן מיט א פראקטישע כוונה – למשל, ער וויל קינדער כדי זיי זאלן אים העלפן, שיקן שליחות'ן, טון זיין ארבעט – איז דאס נאך נישט "דרך טובה" אין דעם אמת'ן זין, ווייל עס פעלט די "דרך השם". א כוונה וואס ענדיגט זיך ביי א פראקטישן נוצן פאר זיך אליין, אן א העכערע תכלית, איז נישט וואס דער רמב"ם מיינט מיט "דרך טובה". "דרך טובה"

**דברי הרמב"ם: "צריך אדם שיכוון כל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא בלבד. ויהיו ישיבתו וקימתו ודבורו הכל לעומת זה הדבר. כיצד? כשישא ויתן או יעשה מלאכה ליטול שכר – לא יהא בלבו קיבוץ ממון בלבד, אלא יעשה דברים הללו כדי שימצא צרכי הגוף..."**

**פשט:**

א מענטש דארף אלע זיינע מעשים – זיצן, שטיין, רעדן, ביזנעס, ארבעט – אלעס פאקעסן אויף איין תכלית: **לידע את השם**. ווען ער טוט ביזנעס ("ישא ויתן") אדער ארבעט פאר שכירות ("יעשה מלאכה ליטול שכר"), זאל ער נישט טראכטן נאר אויף די פשוט'ע נידריגע תכלית פון געלט-זאמלען, נאר ער זאל עס טון כדי ער זאל האבן צרכי הגוף.

**חידושים און הסברים:**

**(1) דער צוזאמענהאנג צו הלכה א':**

ווי קומט הלכה ב' אריין נאך הלכה א'? דער רמב"ם האט ערשט געזאגט אז מ'טאר נישט פאסטן צופיל. יעצט זאגט ער אז מ'דארף אלעס טון לשם שמים. דער צוזאמענהאנג איז: **לשם שמים איז ווען מ'עסט, נישט ווען מ'עסט נישט**. דער רמב"ם ווייזט אז דער ריכטיגער וועג איז נישט סיגוף (נישט עסן), נאר עסן מיט כוונה – אלעס טון לשם שמים.

**(2) "ישא ויתן" vs "יעשה מלאכה":**

דער רמב"ם ברענגט צוויי מינים: **"ישא ויתן"** – ביזנעס, אייגענע בעלות; **"יעשה מלאכה ליטול שכר"** – ארבעט פאר יענעם פאר שכירות. ביי ביידע זאל דער מענטש נישט טראכטן נאר אויף געלט-זאמלען, נאר אויף דעם תכלית פון צרכי הגוף.

---

**הלכה ב – צווייטער חלק: "כיצד" – פראקטישע אנווייזונגען פאר עסן, טרינקען, ביאה**

**דברי הרמב"ם: "לא יאכל וישתה... כדי להנות בלבד... שאין אוכל ושותה אלא המתוך לחכו... אלא יתכוון בלבו כשיאכל וישתה כדי להברות גופו ואבריו בלבד... וכן כשיבעול, לא יבעול אלא כדי להברות גופו וכדי לקיימות הזרע."**

**פשט:**

ווען א מענטש עסט און טרינקט, זאל ער נישט עסן בלויז פאר הנאה (ווייל דעמאלט וועט ער נאר עסן וואס איז זיס), נאר כדי צו זיין געזונט – אפילו ביטערע זאכן וואס זענען געזונט, און נישט זיסע זאכן וואס שאדן דעם גוף. אויך ביי תשמיש המטה – נישט פאר הנאה, נאר כדי צו זיין געזונט און "לקיימות הזרע".

**חידושים און הסברים:**

**(1) א שטאפאליגער אויפבוי פון תכליתים:**

דער רמב"ם בויט דא אויף א סיסטעם פון מדרגות:

- **ערשטע מדרגה:** א מענטש מאכט געלט נישט ווייל ער האט ליב געלט (וואס איז ווי א בהמה – "כלב וחמור"), נאר ווייל ער דארף עס פאר צרכי הגוף. דאס אליין איז שוין א מעלה, אבער נאך נישט די סופית'ע תכלית.

- **צווייטע מדרגה:** ער עסט און טרינקט נישט פאר הנאה, נאר דרך רפואה – כדי צו זיין געזונט. דאס איז א העכערע מדרגה, אבער אויך נאך נישט דער סוף.

- **דריטע מדרגה (וואס ער הויבט אן אנצודייטן):** געזונט זיין אליין איז אויך נאר א מיטל צו א נאך גרעסערע תכלית – צו קענען זיין אן עובד ה'. דאס איז דער אמת'ער ציל.

יעדע מדרגה איז שוין בעסער ווי די פריערדיגע, אבער נאך נישט דער סוף.

**(2) דער חילוק צווישן "כדי להנות" און "כדי להברות גופו" – א פראקטישער אויסקום:**

דער חילוק אין כוונה ברענגט א פראקטישן חילוק אין מעשה: דער וואס עסט "כדי להנות" וועט נאר עסן "המתוך לחכו" – וואס שמעקט גוט. דער וואס



איז א קאָד-ווארט פאר דרך המצוה / דרך השם – עס מוז פארבונדן זיין מיט א גרעסערע תכלית.

**(2) צוויי מענטשן קענען עסן גלייך – און מען זעט נאך נישט ווער טוט לשם שמים:**

צוויי מענטשן קענען ביידע עסן געזונט, אבער מען קען נאך נישט דערקענען ווער פון זיי טוט עס לשם שמים. מען דארף קוקן ווייטער – וואס איז די תכלית פון זייער "געזונט זיין"? ערשט ווען מען זעט דעם גאנצן בילד – אז דער מענטש באלאנסירט זיין צייט צווישן גשמיות'דיגע צרכים און תורה/עבודה – ווייסט מען אז זיינע תכליתים זענען "גוט געבעלענסד". אויב איינער גיט אוועק פופצן שעה א טאג נאר פאר געזונטהייט (עקסערסייז וכו'דומה) און לערנט נישט און דאוונט נישט – איז דאס "געזונט זיין" אליין נישט קיין עבודת השם.

**(3) דער רמב"ם'ס פירוש אויף "לדעת את ה'" – עבודת השם = ידיעת השם:**

דער רמב"ם זאגט מפורש אז דער גוף דארף זיין געזונט "כדי שתהא נפשו ישרה לדעת את ה'" – און ער מסביר דאס מיט "שאי אפשר שיבין ויסתכל בחכמות". דער רמב"ם שרייבט נישט "שמא יתפלל ויניח תפילין" – תפילין קען מען אפשר לייגן אויך ווען מען איז קראנק. נאר "להסתכל בחכמות" דארף ישוב הדעת, דארף א געזונטן גוף. דאס ווייזט אז פאר דעם רמב"ם, "לעבוד את השם" = "לדעת את השם", און דאס מיינט להסתכל בחכמות. עס איז נישט דא קיין אנדערע וועג פון עבודת השם אויסער דורך ידיעה/חכמה. דערפאר איז געזונטהייט א נויטווענדיגקייט – נישט ווייל מען קען נישט מקיים זיין מצוות ווען מען איז קראנק (אנוס רחמנא פטריה), נאר ווייל מען קען נישט דערגרייכן ידיעת השם אן ישוב הדעת. דער רמב"ם האט פריער דערמאנט אז א נביא דארף זיין א גיבור – ווייל דער גוף דארף מיטארבעטן צו דערגרייכן די העכסטע מדרגות פון ידיעה.

[Digression: דער רז"ל'נער האט געזאגט אז ווערטער ווי "תורה", "מצוה", "עבודה" האבן אין זיך די אותיות ו"ה (וא"ו-ה"), וואס זענען מער גלוי. אבער ווערטער ווי "אכילה", "שתיה", "ביאה", "לינה" האבן אין זיך "ק" (יו"ד-ק"), וואס זענען מער בהסתר. דער רז"ל'נער'ס נקודה איז אז ביידע – סיי תורה/מצוות, סיי גשמיות'דיגע פעולות – זענען חלקים פון עבודת השם און פירן צו לדעת את ה'. דער חילוק איז נאר אז ביי גשמיות איז דער ג-טלעכקייט מער פארבארגן. אזוי ווי דאווענען איז אויך א הכנה צו דעת את השם (נאר א נענטערע הכנה), אזוי איז עסן אויך א הכנה – ביידע דינען דעם זעלבן תכלית.]

**(4) בנים – "אולי יהיה חכם וגדול בישראל" – נישט סתם קינדער:**

דער רמב"ם זאגט אז ווען מען איז בועל, זאל מען טראכטן "אולי יהיה לו בן חכם וגדול בישראל". דאס איז לאפיקי דעם פשוט'ן מאטיוו פון "קינדער איז געשמאק" אדער "קינדער וועלן מיר העלפן". די כוונה דארף זיין אז נאך אן איד זאל וויסן פון דעם אייבערשטן – א חכם וגדול בישראל וואס וועט אויסלערנען אנדערע. "גדול בישראל" איז אן אינטערעסאנטע לשון – עס מיינט נישט סתם אן ערליכער איד, נאר א חכם וגדול וואס האט א ווירקונג אויף כלל ישראל. אפשר מיינט דער רמב"ם אויך אז דער זון וועט דעם פאטער אליין העלפן צו ידיעת השם, אבער לכאורה איז דער פשוט מער אז דער זון וועט זיין א חכם וגדול פאר כלל ישראל – א גרעסערע תכלית.

**(5) נפקא מינה פאר קינדער-האבן אין פארשידענע צייטן:**

אין אמאליגע צייטן, ווען מענטשן האבן געלעבט פון פעלדער, האבן מער קינדער געהאלפן עקאנאמיש (ארבעטן אויפן פעלד). ווען די גוי'אישע וועלט האט זיך געטשענדזשד צו שטאט-לעבן, האבן זיי אנגעהויבן האבן ווייניגער קינדער ווייל דער עקאנאמישער מאטיוו איז אוועק. אבער פאר אידן מאכט עס קיין חילוק נישט – ווייל די אמת'ע כוונה פון קינדער איז "אולי יהיה חכם וגדול בישראל", און ווי מער קינדער, אזוי מער טשענסעס פאר א גדול. ממילא האט זיך ביי אידן גארנישט געטשענדזשד, סיי אין שטאט סיי אויף א פארם.

---

**הלכה ב – פירטער חלק: "נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד"**

**דברי הרמב"ם: "נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד, אפילו בשעת שינתו... מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את השם. אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו וינוח גופו כדי שלא יחלה, שאינו יכול לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינתו עבודה למקום ברוך הוא."**

**פשט:**

איינער וואס גייט מיט דעם מהלך – אז אלע גשמיות'דיגע זאכן (עסן, שלאפן, פרנסה, ביאה) זענען הכנות צו ידיעת השם – איז עובד את השם תמיד, אפילו בשעת שינתו, אפילו בשעת משאו ומתנו, אפילו בשעת שבועל. ווייל אלעס קוקט מען אן פאר די לעצטע תכלית.

**חידושים און הסברים:**

**(1) "מחשבתו" מיינט כוונה, נישט אקטיוו טראכטן:**

"מחשבתו בכל" מיינט נישט אז ער דארף אקטיוו טראכטן ביי יעדע מעשה "איך טו דאס לשם שמים". עס מיינט אז זיין כללות'דיגע כוונה, זיין לעבנס-ריכטונג, איז אויף עבודת השם. אזוי ווי איינער וואס בויט א הויז – ווען ער גייט צום פלאמבער אדער שלעפט האלץ, דארף ער נישט יעדע מינוט טראכטן "איך בוי א הויז". יעדער ווייסט אז אלעס וואס ער טוט איז פאר דעם תכלית. אדער אזוי ווי איינער וואס ארבעט צו שפיין זיינע קינדער – ער דארף נישט א גאנצע צייט טראכטן פון די קינדער, אבער אלעס וואס ער ארבעט איז פאר זיי. אזוי אויך, איינער וואס ווייסט אז זיין לעצטע גאָל איז עבודת השם – איז אויטאמאטיש אלעס וואס ער טוט א הכנה צו דעם.

די "כוונה" וואס דער רמב"ם רעדט דערפון איז נישט אז מ'דארף ממש טראכטן בשעת מעשה "איך טו דאס לשם שמים". עס איז מער א פאקט – אז דער גאנצער סיסטעם פון דיין לעבן איז אויפגעשטעלט פאר דער גרויסער תכלית. דער רמב"ם זאגט נישט "צריך לכוין" אדער "צריך לחשוב" – ער זאגט בלויז אז דורך דעם וואס דער מענטש לעבט ריכטיג, **נעמט ער צו עבודת השם**. פון צייט צו צייט זיך דערמאנען אז וואס מ'טוט איז עבודת השם האט מעלות – עס מאכט די ארבעט גרינגער, עס העלפט פאוקעסן, עס גיט א געשמאק – אבער דאס איז נישט דער עיקר פון דעם רמב"ם'ס פאדערונג.

**דאס גייט אריין אין דער מחלוקת צווישן מוסר'ניקעס און חסידים – די חסידים רעדן פון העכערע מדרגות פון כוונה בשעת מעשה – אבער דער רמב"ם רעדט לכאורה פון א פשוט'ע זאך: דער גאנצער לעבנס-פרעמיווארק איז אויסגעריכט צום ריכטיגן ציל.**

**(2) ביאור "ישן לדעת" – נישט כוונה בשעת'ן שלאפן, נאר שלאפן פאר דער תכלית:**

וואס מיינט "ישן לדעת"? עס מיינט דאך נישט אז ער שלאפט מיט דעת (מיט אינטענשאנס בשעת'ן שלאפן) – ער איז דאך נישט א בעל שם וואס מורמלט "לשם יחוד" בשעת'ן שלאפן. דער פשוט איז: "לדעת" מיינט פאר דער תכלית – ער לייגט זיך שלאפן וויסנדיג אז דאס איז טייל פון זיין גרעסערע ציל. אלטערנאטיוו: "לדעת" איז לאפיקי "ישן באנוס" – ער שלאפט נישט סתם ווייל ער פאלט אום, נאר ער גייט שלאפן מיט א באוואוסטזיין.

**(3) שלאפן דינט צוויי פונקציעס – דעת און גוף:**

דער רמב"ם'ס לשון "כדי שתנוח דעתו וינוח גופו" מיינט אז שלאפן דינט צוויי זאכן:

- פאר דער נפש השכלית (דעת) – דער מוח/ברעין ווערט אפגעמוטשעט און דארף רוען.

- פאר דער נפש החיונית (גוף) – די כח העיכול, די קישקעס, אלע גשמיות'דיגע פונקציעס.

פרקים פרק ה' **איז דער רמב"ם** מאריך משונה'דיג שטארק אויף **דעם זעלבן נושא**. **דארט ברענגט דער רמב"ם די גמרא "בכל דרכיך דעהו" און אפילו דעם חידוש "אפילו לדבר עבירה" \* -** אז אפילו ווען מ'טוט עפעס וואס איז א שטיקל עבירה, אבער עס פירט צו א גרעסערע תכלית, איז עס אויך בכלל "בכל דרכיך דעהו".

דער רמב"ם'ס לשון אין שמונה פרקים ווערט ציטירט: **"וכבר כללו חכמים עליהם השלום כל הענין הזה בלשון הקצר ביותר שיכול להיות... והקיפות ענין הקף שלם מאד מאד, עד שכאשר יתבונן בקוצר אורך המלים... שכבר חוברו בו חיבורים ולא הקיפוהו כולו, תדע שנאמרו בכח אלהי בלי ספק כלל."** - דער רמב"ם זאגט אז חז"ל האבן אין איין קורצע שורה אריינגעפאסט וואס אנדערע מענטשן שרייבן **גאנצע ביכער** דערויף און קענען עס נישט אלעס אקעפן - און דאס איז ממש **רוח הקודש**. דאס איז נישט בלויז א "דרך קצרה" - דאס איז א סימן פון כח אלהי.

**פרק ד' (ערשטע האלב) פון שמונה פרקים** איז שטארק מאריך אין דעם נושא פון **תענוגי הגוף** און **פרישות**, און דער גאנצער ענין פון **מידות האמצעות**, אבער **במיוחד פרק ה'** איז דער נושא פון "כל מעשיך יהיו לשם שמים".

[Digression: עס ווערט דערמאנט אז אן דעם רמב"ן וואלט מען קיינמאל נישט פארשטאנען בבא קמא דף י"ח אויף דעם זעלבן וועג - און ווען מ'פארשטייט ערשט די גאנצע סוגיא, מאכט מען אויף ברכות און זעט אז עס שטייט אין איין שורה וואס מ'האט זיך געמוטשעט פיר יאר צו כאפן. דאס איז דער זעלבער מושג ווי דער רמב"ם'ס באוואונדערונג פאר חז"ל'ס קורצע לשון וואס אקעפט אלעס.]

---

\*דער שיעור האט דערמיט פארענדיגט הלכה ב' פון פרק ג', און איז גרייט אריבערצוגיין צו הלכה ד'\*.

"כדי שלא יחלה" מיינט אויך **ביידע**: ער זאל נישט ווערן קראנק אין קאפ (מענטאל) און ער זאל נישט ווערן קראנק אין גוף (פיזיש). ווייל א מענטש קען נישט דינען דעם אייבערשטן ווען ער איז קראנק - **ממילא איז שינתו עבודה למקום ברוך הוא**.

[Digression: א ווייץ לכבוד חודש אדר - ביי שינה שטייט צוויי מאל "דעת" ("ישן לדעת... שתנוח דעתו"), און דעריבער ווען דער רמב"ם האט געזאגט "עד דלא ידע" אויף פורים, האט ער געמיינט שלאפן - ווייל שלאפן איז דער ענין פון "דעת".]

---

**הלכה ב - פינפטער חלק: "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" - דער מסקנא דברי הרמב"ם: "והרי זה צוות חכמים ואמרו 'וכל מעשיך יהיו לשם שמים'. והוא שאמר שלמה בחכמתו 'בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך'."**

**פשט:**

"כל מעשיך יהיו לשם שמים" מיינט - אלע דיינע מעשים זאלסטו טון מיט דער גרעסערע ציל אין קאפ. "בכל דרכיך דעהו" מיינט: אין אלע דיינע וועגן - אפילו עניני הגוף - זאלסטו וויסן דעם אייבערשטן.

**חידושים און הסברים:**

**(1) "לשם שמים" מיינט מער ווי "דרך טובה":**

נישט סתם אין דער ריכטיגער וועג (דרך טובה), ווייל דער ריכטיגער וועג אליין קען נאך אלץ זיין פאר א קלענערע ציל - נאר פאר **דער גרעסטער ציל**: אז א מענטש זאל זיין א **ידיעת השם**. **די לעצטע תכלית איז ידיעת השם**, און אלעס וואס מ'טוט זאל פירן אהין.

**(2) שמונה פרקים פרק ה' - דער רמב"ם'ס אריכות אויף דעם נושא:**

אין \*\*שמונה

## תמלול מלא

**רמב"ם הלכות דעות פרק ג' - גדר הנאות הגוף און דער איסור פון עקסטרעמע פרישות**

---

**פתיחה**

אקעי, סאו ס'רעקארדט זיך אויף. יא, מיר זענען דא אביסל נישט צוזאמען, ווייל ס'איז א פראבלעם מיט די שניי. און שוין, מיר לערנען פרק ג' פון הלכות דעות. יא. די שניי איז אביסל מער ווי דער מדבר מתחת לשלג. ס'איז אביסל איבערגעטריבן, ס'איז קרוב צו א קצה.

---

**איבערבליק: דער המשך פון פרק ב' - תאווה אלס דער נושא פון פרק ג'**

סאו מיר לערנען די דריטע פרק פון הלכות דעות. אינמיטן וואס דער רמב"ם האט ביז יעצט געשמועסט אז די דרך ה' איז די דרך המיצוה - זאל מען קוקן וואס איז דער ריכטיגער וועג, וויפיל צוצובאקומען פון יענע מידה, וויפיל למשל תאווה, אדער וויפיל גאווה, און אזוי ווייטער. און די לעצטע זאך וואס דער רמב"ם האט געזאגט, אז ס'איז דא א דרך הרפואה כדי אנצוקומען צו דער ריכטיגער וועג - אז מען זאל גיין מער נאנט צו א קצה.

און דארט האט דער רמב"ם געזאגט אז ס'איז דא געוויסע ענינים, פארשטייט זיך געוויסע מידות, אזויווי גאווה און כעס - דאס זאל מען אייביג גיין ביז די קצה, און האבן זייער ווייניק כעס, און אפילו אויב ער דארף האבן כעס זאל ער זיך נאר מאכן ווי ער האט כעס, און אזוי ווייטער.

---

**דער פרק אלס המשך - וועלכע מידה איז נאך נישט באהאנדלט?**

און דער רמב"ם קומט פון דארט - דאס איז א המשך. לכאורה איז עס א המשך, אדער ס'זעט אויס אויך אז ס'איז א המשך פון דאס וואס ער דערמאנט אין די לעצטע שטיקל. ער גייט אויף די זעלבע משנה: **"הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם"**, און ס'זעט אויס אז דער רמב"ם האט קודם געזאגט אז מ'זאל גיין בדרך בינונית, און יעצט וויל ער עפעס מפקיע זיין פון די קנאה, תאוה, כבוד וואס מענטשן גייען האבן.

סאו, אן אנדערע וועג - לאמיר זאגן, מ'קען זאגן נאך א וועג, איך מיינ נישט נאך א וועג, נאר צולייגן צו דעם. וואס דאס האב איך געשריבן אין מיין הערה: ווייל דער רמב"ם האט שוין אין די פריערדיגע פרקים אויסגערעכנט אפאר מידות. מ'האט געזאגט אז ס'איז לכאורה א לאנגע ליסט פון מידות, און פרק א' איז געווען א שטיקל לאנגע ליסט. מידות מיינ איך אז ער האט דערמאנט - נישט אלע פון זיי. אדער אפשר, איך ווייס נישט, מ'דארף איינער מאכן א גוטע טשארט, זען וועלכע פון זיי דער רמב"ם נעמט קער און איז מטפל אין די המשך הפרקים.

< **חידוש:** אבער ס'איז זיכער דא איין וויכטיגע מידה וואס ער האט נאכנישט גערעדט וועגן, און ער וויל רעדן דערוועגן. דאס הייסט, ער האט גערעדט וועגן גאווה און תאוה. אין פרק א' האט זיך אנגעהויבן מיט, לאמיר זאגן, פיר מידות, פינף מידות וואס ער האט גערעדט בעיקר - כעס, תאוה, נפש רחבה, און הוללות. סאו, בעסיקלי אלע פון זיי האט ער שוין גערעדט וועגן. ער האט גערעדט וועגן כעס, ער האט גערעדט וועגן נפש רחבה - וואס איז וויפיל געלט צו מאכן, קמצנות - די אלע זאכן האט ער שוין גערעדט אינאיינעם מיט די גמרות אין פרק ב'. **די איין זאך וואס ער האט נאכנישט גערעדט וועגן אמת'דיג איז געווען וועגן תאוות - וועגן בעל תאוה**. איינע פון זיינע מעין, די גמרא זעט מען אז איינע פון די וויכטיגע מידות איז די נושא פון תאוה. און תאוה דא מיינט **ספעציפישלי תאוות פון תענוגי**

**Speaker 2:** רש"י זאגט אזוי געווענליך אז קנאה אין די תורה – איך ווייס נישט צו אין די משנה מיינט עס אויך כעס. אפשר וועגן דעם ברענגט נישט דער רמב"ם קנאה.

**Speaker 1:** יא, און עס זעט אויס אז א מענטש וואלט געגאנגען צו האבן מיר, און אויב ס'מיינט עס – דאס איז אן ענטפער.

< **חידוש:** דו ביסט גערעכט, ווייל אויף קנאה וואלט דער רמב"ם – אויב קנאה מיינט דזשעלאסי – דארט איז דאך די קלארע זאך אז **קנאת סופרים** **תרבה חכמה**, איז דאך דא א מידה בינונית אין קנאה – קנאה אויף גוטע זאכן.

אקעי, דאס איז טאקע דאס. ער רעדט נישט וועגן דעם דא.

---

**דיון: כבוד – איז עס דאס זעלבע ווי גאווה?**

< **חידוש:** אגב, מיט תאווה און כבוד – אויך מיט כבוד ווייס איך נישט קלאר וואס קומט דאס. אפשר כבוד האבן מיר שוין אויך גערעדט, כבוד איז די זעלבע זאך ווי גאווה? איך ווייס נישט וואס מיינט כבוד פונקטליך. **אפשר מיינט ער כבוד אזוי ווי מנא מתבדוה – צו גיין שוין אנגעטון.** ס'איז נישט ממש א תאווה, ס'איז מער אזוי אן ענין פון כבוד, אזא סארט זאך.

---

**כומרי אדום אין שמונה פרקים**

< **חידוש:** די כומרי אדום איז אויך אין שמונה פרקים, ווען ער רעדט וועגן דעם אין פרק ג' באריכות וועגן די זעלבע נושא. זאגט ער אז ס'איז דא אידן וואס האלטן אזוי אז מ'דארף פרוש זיין פון אלע תאוות, **און ער זאגט אז די אידן האבן זיך געלערנט פון די גוים.** סאו ער קוקט דאס נישט... די קריסטליכע...

**Speaker 2:** אזוי ווי ס'איז עדיין...

**Speaker 1:** זאגט אז דאס איז א גוי'אישע זאך. צו זיין א גרויסן פרוש – עס איז א גוי'אישע זאך, מען זאל וויסן, אזוי זאגט דער רמב"ם.

---

**דיון: וואס מיינט "דרך רעה" ביי תאווה און כבוד?**

**Speaker 2:** סאו, כאילו, איי וואס איז דער פשט פון דער משנה – תאווה, כבוד?

**Speaker 1:** תאווה, כבוד איז דער משנה – דער מיינט דער קצוני, דער עקסטרעם. ווען ס'איז צו פיל תאווה, צו פיל כבוד.

**Speaker 2:** גוט.

---

**הלכה ב' – "המהלך בדרך זו נקרא חוטא"**

**דער רמב"ם ווערטער**

זאגט דער רמב"ם אבער ווייטער: **"המהלך בדרך זו"** – איינער וואס גייט מיט דער וועג, אז ער גייט ביז דער קצה מיט זערא תאווה, אז ער זעט זיך בניין פון אלע תאוה – **"נקרא חוטא."** עס טייט נישט נאר וועל איך זאגן אז דרך רעה, נאר חז"ל זאגן שוין אזוי. חז"ל רופן דעם מענטש א חוטא, וואס דער גמרא רופט ער זיין אייגענע מאל חוטא.

**דער פסוק ביי נזיר**

אזוי שטייט ביי נזיר: **"וכפר עליו מאשר חטא על הנפש"** – אז ס'שטייט דארטן ביי נזיר אז ער דארף כפרה **"מאשר חטא על הנפש"** – זאגן חז"ל: וואס האט א נזיר געטון א חטא על הנפש?

**"אמרו חכמים: ומה אם נזיר שלא פירש אלא מן היין צריך כפרה"** – וואס טייט דאס? דער פשוטע ווארט – **"נפש"** מיינט מסתם אז ער האט מונע געווען זיין גוף פון הנאה. דאס איז די דרש פון די חכמים.

**פשט אין פסוק לעומת דרש**

**הגוף,** ווייל תאוות ממון האט מען שוין גערעדט וועגן למשל. סאו די גאנצע פרק איז צו מרחיב זיין אויף דעם – זאגן וואס איז די הלכה, וואס איז די גדר פון דעם.

---

**הלכה א' – "שמא יאמר אדם... אפרוש מהן ביותר"**

**דער רמב"ם ווערטער**

סאו דער רמב"ם הייבט אן: אזוי ווי ער האט ספעציעל געזאגט אז מ'זאל זיין קערפול מיט קנאה, תאוה, כבוד, און מ'זאל למשל האבן ווייניק קנאה און ווייניק תאוה און ווייניק כבוד, זאגט דער רמב"ם:

**"שמא יאמר אדם"** – א מענטש גייט עס קומען און זאגן אזוי – **"הואיל והתאוה והכבוד והקנאה וכיוצא בהן דרך רעה הן"** – ס'איז אינטערעסאנט אז ער זאגט ווי תאוה און כבוד איז א דרך רעה, כאילו גאנץ תאוה און כבוד איז א דרך רעה, און ער האט צוגעלייגט דא קנאה, אינטערעסאנט.

**Speaker 2:** קנאה האט ער דאך נישט דערמאנט.

**Speaker 1:** מצינו אזוי דא אין עולם.

מיילא, דער מענטש זאגט: **"אפרוש מהן ביותר"** – איך וועל גיין זייער שטארק אוועקגיין פון דעם – **"ואתרחק לצד האחר"** – איך וועל אוועקגיין ביז די אנדערע עקסטרעם. ביז אזוי ווייט אז ער זאל נישט האבן קיין שום תאוה – אלע עסן, אלע גשמיות'דיגע הנאות קומט דאך פון תאוה – ער וועט גיין ביז די עקסטרעם:

**"עד שלא יאכל בשר"** – ער וועט נישט עסן קיין שום פלייש, **"ולא ישתה יין"** – ער וועט נישט טרינקען קיין וויין, **"ולא ישא אשה"** – ער וועט נישט הייראטן קיין ווייב, **"ולא ישב בדירה נאה"** – ער וועט נישט וואוינען אין קיין שיינע דירה, **"ולא ילבש מלבוש נאה"** – און נישט אנטון קיין שיינע מלבושים, עפעס אנגעטון – ער האט זיך געגאנגען אנגעטון **"השק וצמר הקשה"** – שווערע מלבושים וואס ער האט נישט קיין הנאה – **"כגון כומרי אדום"** – אזוי ווי טאקע די גלחים וואס גייען טאקע מיט די שיטה אז מ'דארף אינגאנצן צודריקן די גוף.

---

**דיון: כומרי אדום – קריסטליכע גלחים**

**Speaker 2:** כומרי אדום גייט דאך נישט נאר אויף די שק וצמר, כומרי אדום גייט דאך אויף ארויף ארויף, רייט?

**Speaker 1:** איך ווייס נישט, כומרי אדום מיינט ער פשוט קריסטליכע גלחים.

**Speaker 2:** אדום איז א ווארט פון די רמב"ם אויף יוראפ אדער אויף...

**Speaker 1:** יא, די נוצרים. וואס זיי האבן די זאך טאקע אז מ'וואוינט נישט קיין ווייבער און אזוי ווייטער.

---

**דער פסק: גם זו דרך רעה**

זאגט דער רמב"ם: **"גם זו דרך רעה היא ואסור לילך בה."**

< **חידוש:** דו הערסט? איך האב געזאגט אז ער האט נישט געוואלט זאגן אז יעדע תאוה איז א דרך רעה, ווייל די עקסטרעם פון האבן זערא תאוה איז נאך אלץ א דרך רעה. זייער גוט. **דאס איז נישט אזוי ווי גאווה, וואס דער רמב"ם האט געזאגט אז גאווה דארף מען טאקע גיין ביז די קצה קצה – תאוה קען נישט זיין ביז די קצה ממש.**

---

**דיון: קנאה – וואס מיינט עס אין דער משנה?**

**Speaker 2:** אפשר קנאה אין יענע משנה מיינט בכלל כעס?

**Speaker 1:** איך ווייס נישט, וואו שטייט אונז אז קנאה מיינט כעס? איך ווייס נישט, קנאה איז נישט דא.

**Speaker 1:** וויאזוי דער רמב"ם האט געלערנט די גמרא? אז ער איז א חוטא ווייל ער גייט נישט אין דרך הממוצע?

**Speaker 2:** יא. אזוי ווי יעדע זאך. די ווייטערסטע זאכן זענען נישט אזוי שלעכט. די גאנצע ווארט פון דרך הממוצע איז דאך אז צו ווייניג איז נישט בעסער ווי צו פיל. ביידע זענען נישט גוט. ביידע זענען נישט שלעכט. סאו ער איז נקרא חוטא ווייל ס'איז א דרך רע. דרך רע הייסט דאך נישט די דרך טובה וישרה, וואס דאס איז די דרך הממוצע.

**נזירות אלס דרך תשובה – און "תשובה על התשובה"**

**Speaker 1:** זייער גוט. מ'דארף פארשטיין, ווייל געווענליך אין די גמרא זעט מען דאך אסאך מאל אז א נזיר איז א דרך תשובה.

**Speaker 2:** אויב אזוי איז דאך עס ווייטער אזוי ווי דער רמב"ם האט געזאגט אז מ'מעג טון פאר א שטיק צייט גיין צו א קצה.

**Speaker 1:** אקעי, אפשר מעג מען, אבער די ווארט איז אז ער דארף א כפרה. ס'קען זיין אז אפילו דער וואס טוט יא א שטיק צייט א תשובה, דארף ער נאכדעם תשובה טון אויף די תשובה. אקעי – צריך תשובה על תשובתי. דאס איז דער יסוד. אזוי ווי א מתענה בשבת, יא? צריך תענית לתעניתו. יא, דארף זיין כל ימיו בתשובה. אויב די תשובה איז אליינס א שטיקל חטא, איז יא, אזוי ווי איינער פאסט שבת – ער מעג אפשר פאסטן א תענית חלום, אבער ער דארף תענית לתעניתו.

**פארטייטשונג פון "תשובה" אין דעם קאנטעקסט**

**Speaker 2:** קודם כל, די תשובה וואס מ'רעדט דא איז דאך נישט דווקא אזוי ווי קלאפן על חטא. די תשובה מיינט אז ער דארף מער תיקון, ער דארף זיך בעסער מתקן זיין. ער האט אנגעהויבן די תיקון דורך גיין צו איין עקסטרעם. יעצט דארף ער זיך... ער האט נאך נישט געענדיגט זיין תיקון. זיין תיקון איז ביז ער קומט אן צו די דרך הממוצע.

**דער רמב"ם לערנט פון נזיר א ברייטערע נקודה – מניעת התענוגים איז אויך א חטא**

**Speaker 1:** יא. די אמת איז אבער אז די נזיר דא איז נישט די נזיר אליינס. די נזיר איז אז מ'לערנט פון די פרשה פון נזיר, דער רמב"ם לערנט פון דעם אז מניעת התענוגים איז אויך א חטא. דאס איז מער די זאך. וויאזוי פארשטייט מען טאקע א נזיר? ס'איז א פראבלעם, באט דאס איז לכאורה די ווארט.

---

**"לא דיך מה שאסרה לך תורה"**

**Speaker 2:** יא, זאגט די גמרא, **"לא דיך מה שאסרה לך תורה"**. דיך, וויבאלד אז וואס? אז א מענטש טאר נישט זיך גיין צו ווייט, צו פיל. **"לא דיך מה שאסרה לך תורה"**, האבן די חכמים געזאגט, **שלא ימנע אדם עצמו אלא מדברים שמנעה התורה בלבד**. האבן די חכמים געזאגט אז א מענטש וואס איז זיך מונע פון הנאות, רוב פון די תורה האט זיך שוין מונע געווען.

די תורה האט זיך נישט צוריקגעהאלטן פון געוויסע הנאות, פון זאכן וואס מ'זאל נישט עסן, ביאות וואס מ'זאל נישט בוועל זיין, און אזוי ווייטער. אבער מ'זאל זיך נישט צוריקהאלטן פון די זאכן וואס מ'מעג יא. **"אבל לא יאסור עצמו בנדרים ובשבועות על דברים המותרים"**. מ'זאל נישט נוצן בעצם נדרים און שבועות, ביי די אפענישן איז דאס זיך אסר'ן עפעס וואס די תורה האט נישט גע'אסר'ט. מ'זאל נישט נוצן די טול פון נדרים און שבועות צו אסר'ן די דברים המותרים.

**"כך אמרו חכמים, לא דיך מה שאסרה תורה"**. אזוי ווי חכמים זאגן, **"לא דיך מה שאסרה תורה"**. אזויווי ס'שטייט ביי אנדערע נדרים, נישט ביי נזירות. ס'שטייט אין חז"ל אז ס'איז א חסרון ווען א מענטש מאכט א נדר. פארוואס? ווייל **"לא דיך מה שאסרה תורה"**, ס'איז דיר נישט גענוג וואס די תורה האט גע'אסר'ט, **"אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים"**? דו אסר'סט זיך נאך זאכן?

וואס הייסט פשוט טייט? שטייט דאס רעדט פון א נזיר וואס האט זיך נטמא. און ער האט עבר געווארן ממלא פון זיין נזירות. דאס ברענגט ער א קרבן וכפר עליו מאשר חטא. אבער די חכמים האבן פארשטאנען אז דאס איז וועגן די נזירות גופא – איז אזא חטא, הנזיר נקרא חוטא. און דעמאלט ממילא האבן זיי געזאגט אז **"נפש"** מיינט מסתם אויף זיין גוף, וואס ער האט געזינדיגט קעגן זיין אייגענעם גוף.

---

**דיון: וואס מיינט "נפש" אין דער תורה?**

< **חידוש:** נפש אין די תורה איז לאו דווקא – כמעט מ'זאלן רעדן וועגן דעם אין פרק ד' אין שמונה פרקים. נפש אין די תורה געווענליך מיינט א מענטש, אדער לאו דווקא די גוף עצמו. נפש התענוגות רופט מען – די נפש וואס איז נאך די גוף, די לעבן. אפילו נישט דאס לאו דווקא – נפש קען מיינען אזוי ווי מ'זאגט... די מענטש.

**Speaker 2:** א אידישע נפש מיינט א ישראל. ווען מ'זאגט א אידישע נפש מיינט מען א מענטש.

**Speaker 1:** יא. אן אינער. יא.

---

**דער קל וחומר – פון נזיר צו יושב בתענית**

ער זאגט דארטן, זאגט די גמרא: **"אמר רבי אלעזר הקפר: שלא פירש אלא מן היין נקרא חוטא"**. א נזיר איז ער דאך נאר פירש פון וויין – ער גייט אוועק פון אלע תענוגים פון די גוף? ער גייט נאר אוועק פון די תענוג פון וויין. און ער דארף א כפרה – ער דארף א כפרה פאר'ן זיך מונע זיין פון די הנאה וואס די תורה האט אים מתיר געווען.

**"וצריך כפרה על שעינה עצמו מן היין. המענה עצמו מכל דבר ודבר"** – ווער עס איז זיך מונע פון נאך מער תענוגים, פון אלע תענוגים – **"על אחת כמה וכמה"** אז ער איז א חוטא.

דאס הייסט, די פולע מימרא דארט איז בעצם אז א יושב בתענית נקרא חוטא, ווייל ער איז דאך א קל וחומר פון א נזיר. אויב א נזיר דארף א כפרה ווייל ער האט נאר נישט געטרונקען וויין, שטעל דיר פאר איינער וואס טרינקט נישט גארנישט, ער טרינקט אפילו נישט קיין וואסער – ער איז זיכער אז ער הייסט א חוטא.

---

**דער רמב"ם'ס הבנה: חוטא ווייל ער גייט נישט אין דרך הממוצע**

< **חידוש:** וויאזוי האט דער רמב"ם געלערנט די גמרא? אז ער איז א חוטא ווייל ער גייט נישט אין די דרך הממוצע. אזוי ווי יעדע זאך – די ווייטע צדדים זענען ביי אים אלע שלעכט. **די גאנצע ווארט פון דרך הממוצע איז דאך אז צו ווייניק איז נישט בעסער ווי צו פיל**. ביידע זענען שלעכט. סאו ער איז נקרא חוטא ווייל עס איז א דרך רעה. דרך רעה הייסט דאך נישט די דרך טובה וישרה, וואס דאס איז די דרך הממוצע.

---

**דיון: ווי שטימט דאס מיט נזירות אלס דרך תשובה?**

< **קשיא:** מ'דארף פארשטיין, ווייל א געווענליכע נזיר איז דאך – און די גמרא זעט אזוי – אז אסאך מאל אזא נזיר איז א דרך תשובה. אויב אזוי, איז דאך שווער אזא... אזוי ווי דער רמב"ם זאגט.

< **תירוץ:** אז מען מעג טון פאר א שטיק צייט גיין צו א קצה – אקעי, אפשר מען, אבער די ווארט איז ער דארף א כפרה. ס'קען זיין אז אפילו דער וואס טוט יא א שטיק צייט תשובה, דארף ענדליך תשובה טון אויף תשובה.

**Speaker 2:** תשובה טון אויף די תשובה?

**Speaker 1:** אקעי. צריך תשובה על תשובה – וואס איז דאס? ביז דאס עד. אזוי ווי א מתענה בשבת – צריך תענית על תעניתו.

**נזיר נקרא חוטא – ווי דער רמב"ם לערנט די גמרא**



זאך. דער רמב"ם האט גע'פסק'נט כלישנא, און ס'קען טאקע זיין אז די שיטה האלט אז מ'טאר קיינמאל נישט מאכן קיין נדרים.

---

#### דער רמב"ם מאכט אן איסור דרבנן צו פאסטן

**Speaker 1:** אקעי. ווייטער זאגט דער רמב"ם, בכלל אז אין דעם כלל פון אז מ'מאכט, מ'לייגט צו זיך מער נזירות און נדרים און נזירות איז א חוטא, איז איינער שאינם טובים בדרך כלל, איינער בדרך טבע, און איינער שאינם בדרך טובה.

**"ואסרו חכמים כל מה שאסרו"**. אדער מיינט שטענדיג, אזוי ווי מיר האלטן נעכטן, אז מ'טאר נישט מאכן קיין נדרים. יא, **"ואסור לאדם שיטריח את עצמו בתענית, ואם עבר והטריח את עצמו בתענית, הרי זה חוטא. וכל הדברים האלו וכיוצא בהן"**.

דער רמב"ם מאכט ממש אן איסור. ס'איז דא אן איסור מדרבנן צו פאסטן. **"אסרו חכמים"**, **"ציוו חכמים"** — דאס זענען די זעלבע לשונות וואס דער רמב"ם נוצט אויף יעדע איסור דרבנן אין דער וועלט, און נישט קיין פלפול'דיגע לשון וואס שטייט נאר דא. אזוי אז דער רמב"ם זאגט אז ס'איז ממש דא אן איסור מדרבנן צו מאכן צופיל תעניות. וואס איז דער גדר פון צופיל, קען מען זיך אפשר שפילן, אבער...

**Speaker 2:** איך גלייב אז מ'וועט עס זען אין די נעקסטע פרק ווי דער רמב"ם רעדט וועגן געזונט, בריאות הגוף. ווי לאנג דאס פאסטן... דער רמב"ם אליין זאגט אז מ'זאל נישט עסן צופיל, אבער אויך צו ווייניג איז נישט געזונט פאר'ן מענטש. קען זיין אז דאס איז אויך אריינגערעכנט אין דעם איסור.

**Speaker 1:** יא, דא רעדט ער אבער נישט מצד בריאות הגוף, דא רעדט ער מצד...

**Speaker 2:** דא רעדט ער נישט מצד בריאות, דא רעדט ער מצד סיגוף, מצד טון צופיל.

**Speaker 1:** רייט.

---

#### פסוק "אל תהי צדיק הרבה" (קהלת ז:טז)

**Speaker 1:** **"וכל הדברים האלו וכיוצא בהן ציווה שלמה, ואמר שלמה המלך ע"ה על ענין זה ואמר 'אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם'"**. זיי נישט קיין צו גרויסער צדיק מער ווי די תורה הייסט, **"ואל תתחכם יותר"**, זיי נישט קיין אויבער-חכם, זיי נישט קלוגער ווי די תורה. **"למה תשומם"**, פארוואס זאלסטו ווערן...

**Speaker 2:** חרוב, אזוי ווי ס'שטייט דא.

**Speaker 1:** יא, ס'איז דא א לשון "שממה", יא, פארוויסט. פארוואס זאלסטו ווערן פארוויסט פון גיין עקסטרעם?

דיסקוסיע: פירוש "צדיק הרבה" און "אל תרשע הרבה"

**Speaker 2:** יא. די כוונה איז נישט... ס'איז מער אז ווייל ס'איז דא א גוטע, ריכטיגע וועג, און דו גייסט מער, ביסטו חרוב, מאכסטו חרוב די וועלט. **"צדיק הרבה"** זאגט ער דאך פאני, ווייל **"צדיק"** מיינט נישט **"הרבה"**. ס'מיינט נאר צו זאגן, זיי נישט א צדיק הרבה, דו ביסט נישט קיין צדיק ענימאור לויט די תורה פון דרך האמצעי, רייט? שלמה זאגט **"אל תהי צדיק הרבה"**, טו נישט די מעשים כאילו וואס דו מיינסט אז זיי מאכן דיך פאר א צדיק צופיל, ווייל... יא.

**Speaker 1:** דרך אגב, די נעקסטע פסוק איז **"אל תרשע הרבה ואל תהי סכל"**, יא.

**Speaker 2:** יא, יא. ס'מיינט נישט אז...

**Speaker 1:** אויף די אנדערע דרך הקצה.

**Speaker 2:** יא, אין די פסוק איז דא אן ענטפער אויף דעם. די תורה איז די דרך האמצעי. אז דו ביסט א צדיק הרבה גייסטו צו איין קצה, און אז דו

ירושלמי — **"לא דייך"** אלס פתח חרטה להתרת נדרים

**Speaker 1:** יא, איך האב נאכגעקוקט די ירושלמי פריער, איך האב געוואלט צווייכענען וואו ס'שטייט. די ירושלמי רעדט בעצם פון וויאזוי מ'קען מתיר זיין א נדר. ער האט פארשידענע ציטוטן ווי **"מסיעין לו בכבוד חמיו, בכבוד רבו"**. מ'זאגט אים, **"וואלטסטו דאס געוואוסט, וואלטסטו נישט געמאכט די נדר"**, דאס איז א פתח. און די ירושלמי האט א ליסט פון זאכן וואס מ'זאגט פאר דעם מענטש, **"אילו היית יודע"** אז א נדר איז אזוי חמור וכדומה, צו וואלטסטו געמאכט די נדר, און דאס אליינס קען מען נוצן צו מתיר נדר זיין.

און דאכט זיך מיר אז איינע פון די זאכן איז דאס, **"לא דייך מה שאסרה תורה, שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים"**. דאס הייסט, דאס אליינס איז א פתח חרטה.

דיסקוסיע: כבוד התורה אדער דרך הממוצע?

**Speaker 2:** כאילו ס'איז א כבוד התורה. די תורה האט נישט גע'אסר'ט גענוג זאכן? דאס איז אן ענין פון כבוד התורה.

**Speaker 1:** אבער די רמב"ם זאגט נישט ווייל ס'איז כבוד התורה. די רמב"ם זאגט דא ווייל... אקעי, ס'קען זיין אז ס'איז אויך אינקלודעד, ווייל די תורה האט שוין געזאגט, די תורה איז שוין ביי די קצה, די תורה האט שוין גע'אסר'ט, די תורה איז די דרך הממוצע, די תורה האט שוין אלעס געגעבן. דו לייגסט צו — דו גייסט אוועק פון די דרך הממוצע.

שמונה פרקים — דער רמב"ם'ס ברייטערע ביאור

**Speaker 2:** רייט, עקזעקטלי. די רמב"ם אין שמונה פרקים, ער איז סאך מער מאריך אין דער נקודה, און ער איז מורא'דיג נתפעל דארט פון די לשון פון **"מה שאסרה תורה"**.

ווייל ער זאגט אז איינער זאגט, ער פרעגט דארט אזוי ווי א קשיא אפילו, דאס האט מיר יעצט צוריק דערמאנט, איך האב געזאגט אפאר שיעורים אויף דעם, ס'איז נישט אויסגעקומען אינגאנצן קלאר, אבער ער האט זיך דערמאנט אז ס'איז דאך דא לכאורה דרך רפואה. קען דאך איינער זאגן, נו, איך דארף מאכן א גרויסע פרישות וועגן דרך רפואה, נישט וועגן די חומרי עדים. קען דאך האבן א טענה פון די פריערדיגע פרקים, איך האב דא א גרויסע loophole אין די גאנצע דרך המצוה, ס'איז דא דרך רפואה, דרך תשובה.

זאגט דער רמב"ם אז אויף דעם איז די תורה זאגט **"ואיך אשא משלי עשרה תורה"**. דאס הייסט, ווען די תורה איז געגעבן געווארן, האט די תורה שוין אויך געוואוסט אז ס'גייט זיין אז רוב מענטשן זענען נוטה צו תאוה וכדומה. זענען שוין דא אסאך גדרים וסיגים אין די תורה וואס זענען שוין ווייטער פון דרך המצוה כדי מחנך צו זיין דעם מענטש, און דו גייסט נאך ווייטער, וועסטו ווערן אינגאנצן משוגע. דאס איז וואס ס'שטייט דארט. ס'איז אביסל אנדערש ווי מיר האבן געלערנט נעכטן אז די תורה דארף זיין די דרך המצוה.

מחלוקת אין גמרא — **"נקרא חוטא" vs "נקרא קדוש"**

**Speaker 1:** אויב איך געדענק גוט, נדרים און אויך נזירות ווען ס'קומט פון א תשובה, איז דא די מעשה בנזיר שבא מן הדרום. די גמרא זאגט נזירות איז א גוטע זאך. וועלכע נדרים איז זיך מצער צו זיין.

**Speaker 2:** ס'איז טאקע א תירה אויף די רמב"ם. וואלט די רמב"ם געלערנט אז ווען מ'טוט עס טאקע אלס א חלק פון תשובה, ווען א מענטש ווייסט וואס ער טוט, ער טוט עס מיט awareness אז דאס איז נישט די ריכטיגע וועג, נאר ער גייט פאר א שטיק צייט. ס'קען זיין אז דאס איז א מחלוקת. ס'קען זיין אז דער רמב"ם גייט דא מער מיט די צד אז מ'טאר נישט מאכן קיין נדרים קיינמאל, נישט איינס די תורה לאזט. ס'איז דאך אליינס א מצוה, והן נמי.

אבער ס'סאונדט אז מער, דער אמת איז אז ס'איז דא א מחלוקת אין די גמרא. ס'איז דא אין די זעלבע גמרא אין מסכת תענית, ברענגט די גמרא אז ס'איז דא וואס זאגן אז **היושב בתענית נקרא קדוש**. ס'איז נישט קיין מוסכם'דיגע



מענטשן וואס זיי מאכן געלט און עוסק במלאכה סתם ווייל זיי האבן ליב געלט – דאס איז בכלל נישט קיין גוטע זאך. ער דארף עס טון ווייל ס'איז צורך הגוף. דאס איז איין ריזן – ס'איז נאך נישט די תכלית, אבער ס'איז א ריזן.

#### הלכה ו – עסן און טרינקען: נישט פאר הנאה, נאר פאר געזונט

און אויך די זאכן, אזויווי דער רמב"ם האט אויסגערעכנט – אכילה, שתיה – די זאכן אליין: **לא יאכל וישתה**, ווען ער עסט און טרינקט, **יתכוון בלבו לעשות דברים אלו כדי ליהנות בלבד** – ער זאל נישט טראכטן אז ער טוט עס פאר הנאה צו האבן. ווייל דעמאלטס, וואס ער גייט טון – אויב גייט ער נאר אין זינען האבן די יעצטיגע הנאה, גייט ער נישט עסן און נישט טרינקען אויף די גוטע וועג. וואס ער נעמט, ס'וועט אויסקומען **שאינו אוכל ושותה אלא המתוק לחיך** – דעמאלטס וועט ער נאר עסן דאס וואס איז זיס פאר זיין צונג, וויבאלד כדי להנות וועט נאר בולט זיין הנאה צו האבן.

**אלא ישים על לבו כשיאכל וישתה** – ווען ער עסט און טרינקט זאל ער אין זינען האבן – **כדי להברות גופו ואבריו בלבד** – כדי ס'זאל זיין געזונט.

#### דער פראקטישער חילוק

און וואס איז די אויסקום דערפון? ווי כאפט דער חילוק? זאגט ער: ער זאל נישט עסן און טרינקען כחכמים, אבער ווען די צונג גלוסט אים נאר – **כמו הכלב והחמור** – אזוי ווי אנדערע מלכים, ווען ס'כאפט זיי אן א תאוה, עסן זיי. **אלא יאכל דברים המועילים לו** – ווען ער גייט צו זיין גאנצע צייט אז ער וויל עסן כדי צו זיין געזונט, וועט ער עסן זאכן וואס ברענגען אים געזונט, און ס'וועט אים נישט אנקערן דער חילוק צו די זאך איז מתוק אדער ביטער. **ולא יאכל דברים הרעים לגוף** – און ער וועט נישט עסן זאכן וואס שאדן פאר'ן גוף – **אף על פי שהן מתוקים לחיך** – אפילו ס'איז זיס פאר זיין צונג.

#### חידוש: עסן געזונט אליין – איז דאס שוין לשם שמים?

סטייטש, ווען ער עסט וואס איז געזונט, איז דאס א ראייה אז ס'איז נישט לשם שמים, אדער מ'האלט נאך נישט ביי די לשם שמים? לאמיר זען וואו ער קומט אן. ער האט נאך נישט געזאגט לשם שמים. ביז ווילאנג ער האט געזאגט – אפשר גייט די קטע ווייטער ביז הלכה... איך געדענק שוין נישט וועלכע – גאנץ שפעטער וועט ער רעדן וועגן דעם. אבער ביז ווילאנג ער האט נאר געזאגט אז ס'איז שוין א שכל'דיגע זאך. ער זאגט אז דער מענטש דארף עסן מענטשלעך, יא? ער זאגט אז דער וואס טוט אנדערש איז א חמור. לכאורה, די זעלבע זאך איז לגבי קיבוץ ממון: ס'איז דא איינער וואס ער מאכט מער ביזנעס וויפיל ס'פעלט אויס פאר אכילה ושתיה וצרכי הגוף – דאס איז שוין אליינס נישט מענטשלעך. סאו אויב איינער עסט נישט סתם לשם הנאה, נאר לשם צורך הגוף, ער עסט אנדערע זאכן און ער עסט אנדערש. רייט. ס'איז שוין א מעלה. ס'איז שוין עפעס א מעלה.

סאו דאס איז די ערשטע זאך – איז אליין די תכלית, אדער דאס איז ווייטער, דאס ווייזט אז ער עסט נישט לשם שמים? לאמיר זען. לאמיר זען ווייטער. ער גייט אונז ווייזן, ער ווייזט נאך נישט, אבער איך פיל אז ס'איז קלאר דא אז א חלק פון די ערשטע לעוועל פון די גוטע מדה, פון די ריכטיגע מאן פון עסן און טרינקען, איז דאס. דאס האט אנגעהויבן פון **לדעת את השם**, דאס גייט אראפקומען ביזן גאנצן סוף לכאורה. אבער קודם איז דאס אויך א מעלה. ווייל נישט – איז מען אזוי ווי א כלב וחמור.

#### הלכה ז – כללי אכילה דרך רפואה

דער רמב"ם געבט גמרא'ס. ס'איז זייער אינטערעסאנט אז באלד גייט ער שוין זאגן, אין די נעקסטע פאראגראף שטייט פונקטליך וויאזוי צו עסן און פונקטליך אזוי ווייטער. יעצט גייט ער זאגן וואס איז יא געזונט פאר א מענטש און וואס נישט. שפעטער גייט ער האבן אריכות, אבער יעצט געבט ער עס א טאטש אויבן אויף, צו וויסן די דעפינישאן.

#### דער ביישפיל פון "מי שהיה בשרו חם"

**כיצד? מי שהיה בשרו חם** – איינער וואס זיין גוף איז חם, איז ווארעם, זאל ער נישט מאכן מער ווארעם דורך עסן זאכן וואס וועט אים מאכן מער

ביסט א רשע הרבה גייסטו צו די אנדערע קצה. דער פסוק רעדט נישט פון די תורה, דער פסוק רעדט באופן כללי. זיי נישט צו קלוג און צו הייליג, און זיי אויך נישט צו נאריש און צו שלעכט. נאר וואס זאלסטו זיין? אינצווישן. **"אחוז בזה וגם מזה אל תנה ירך"** איז דער נעקסטער פסוק. סאו דאס איז לכאורה א זייער שטארקע פסוק פאר די דרך האמצעי באופן כללי.

**Speaker 1:** עניוועי, דער רמב"ם ברענגט נאר די נקודה אז זיי נישט צו א גרויסער צדיק. דו מיינסט אז א צדיק זיין איז וואס, פאסטן א גאנצע צייט? אקעי, דו ביסט שוין דער גרעסטער צדיק. טו נישט, ס'איז אן איסור. אקעי, אויב איינער זוכט א היתר, ער זאל קאלן דעם רב, דער רב וועט שוין טרעפן א תירוץ פאר די איסור. רבנים ווילן זייער שטארק פאסטן.

---

#### הלכה ב' (אנהויב) – "כל מעשיו לשם שמים"

**Speaker 1:** לאמיר זען, דער נעקסטער שטיקל גייט ער רעדן וועגן לשם שמים. אפשר האסטו ממש לשם שמים. לשם שמים איז אפילו ווען מ'עסט, נישט ווען מ'עסט נישט. איך ווייס נישט, אקעי. נאר עסן וועגן לשם שמים, פאסטן קען מען נישט לשם שמים? איך ווייס נישט, מ'דארף בעסער פארשטיין די נעקסטע שטיקל.

#### כוונת כל מעשיו לידע את השם

**Speaker 1:** אקעי, וויאזוי קומט דאס דא אריין? אין לערנען ספרים, זאג מיר.

**Speaker 2:** זאגט דער רמב"ם, **"צריך אדם שיכוון כל מעשיו"**, כאילו מ'זאל מכוון זיין, מ'זאל פאוקעסן, עימען זיינע אלע מעשים, **"כדי לידע את השם ברוך הוא בלבד"**. אז די מעשים זאלן נאר האבן די תכלית צו קענען וויסן דעם אייבערשטן, לידע את השם. פארשטייטו דאך, די גרעסטע, די וויכטיגסטע זאך, אלע מעשים זאלן פירן אהין.

**"ויהיו ישיבתו וקימתו ודבורו הכל לעומת זה הדבר"**. זיין זיצן, זיין שטיין, זיין רעדן, אלעס זאל זיין גע'ע'ימט צו די זאך.

#### כיצד? – ביזנעס און ארבעט

כיצד? איז דער רמב"ם מסביר, **"כשישא ויתן"**, ווען ער טוט ביזנעס, **"או יעשה מלאכה"**, אדער ער טוט ארבעט – צוויי מינים, איינס איז די אייגענע בעלות, אדער איינס איז ארבעט פאר יענעם – אדער ער טוט ארבעט מיט שכירות צו קענען געלט, קענען זיין אמונה פשוט זיין, ער קען האבן אמונה אז ער וויל האבן געלט. **לא יהיה בלבו קיבוץ ממון בלבד**, ער זאל נישט טראכטן נאר די פשוט'ע נידריגע תכלית צו באקומען צומאל און באט. **אלא יעשה דברים הללו**, ער זאל טון די זאכן, **כדי שימצא** –

#### הלכה ה – "כיצד" – ביזנעס און ארבעט פאר א תכלית

דער רמב"ם איז מסביר: **כשישא ויתן**, ווען א מענטש טוט ביזנעס, **או יעסוק במלאכה**, ער טוט ארבעט – צוויי מינים: איינער איז אן אייגענער בעל הבית, איינער איז אן ארבעטער פאר יענעם – אבער ער טוט ארבעט כדי צו באקומען געלט. ער קען דאך זיין פשוט, ער קען דאך זיין אין זינען האבן געלט.

**לא יהיה בלבו** – ער זאל נישט טראכטן נאר די פשוט'ע נידריגערע תכלית – **לקבץ ממון בלבד**, **אלא יעשה דברים האלו** – ער זאל טון די זאכן – **כדי שימצא דברים שהגוף צריך להם** – כדי ער זאל קענען קער נעמען פון זיין גוף, ער זאל קענען האבן אלעס וואס זיין גוף דארף האבן.

וואס דארף דער גוף האבן? דער גוף דארף קענען האבן גענוג **אכילה, שתיה, ישיבת בית, נשיאת אשה** – און מסתמא שפעטער גייט ער צוקומען. ער דארף געדענקען אז איך טו יעצט כדי איך זאל קענען האבן אלעס וואס איך דארף פאר די גוף, נאר פאר די גוף, און אלעס וואס איך דארף פאר די גוף איז כדי צו קענען זיין אן עובד ה'.

#### חידוש: צוויי סטעפס אין דער תכלית פון ארבעט

אבער לאמיר זען, ס'איז דא לכאורה צוויי סטעפס, ווייל לכאורה די ערשטע סטעפ האט אויך עפעס א מעלה. דאס הייסט, ס'איז דא א חילוק צווישן

ער איז נישט בועל קיינמאל נישט, עפעס אזוי. ס'איז עפעס מער א פראקטישע זאך פאר די רפואה פון דעם מענטש.

**דיגרעסיע: כסף משנה וועגן מצות עונה**

**Speaker 1:** דער רב וועט דאך געבן א זאג – וכל המצוות עונה אנו מקפידים. ס'איז אינטערעסאנט.

**Speaker 2:** אבער דער כסף משנה זאגט אז ס'קומט נישט דא אריין, דא רעדט מען דאך הלכה. אוודאי דער רמב"ם גייט שרייבן נאך מצות עונה אין אן אנדערע פלאץ, דא רעדט מען דאך נאר מצד רפואה.

**צוריק צום רמב"ם: בועל דרך רפואה**

**ולפיכך** – וויאזוי גייט מען זען אז ער איז בועל על אשתו, ער האט כוונה לשם יחוד, לשם שמים, אבער ער ווייסט אז ס'פעלט אויס כמו דרך רפואה. ווען ער ווייסט אז ס'פעלט אויס דרך רפואה – אוי, לקיימה מצוה זו.

סא זעסטו, דא זעט מען קלאר אז ס'רעדט נישט נאכנישט פון די כוונה פון מוליד זיין קינדער אדער עפעס אזא זאך. ס'איז דא א צורך פאר א מענטש אליינס, און ער טוט עס בתורת רפואה, אזויווי צו עסן איז א רפואה. דאס איז עפעס אזויווי די אידיע.

**הלכה ט – "המנהיג עצמו על פי הרפואה" – געזונט אליין איז נאך נישט גענוג**

זייער גוט. זאגט דער רמב"ם, דאס איז נאך איין לעוועל. יעצט גייט ער זאגן אז דאס איז נאך אלץ נאכנישט גענוג. ס'זאל נישט נאר האבן די, ווי מען רופט עס, "אינסטענט גרעטיפיקעישאן" – די יעצטיגע הנאה פון מאכן געלט, אדער די יעצטיגע הנאה פון עסן גוטע זאכן – נאר פאר א ווייטערע תכלית.

און יעצט איז ער אביסל מער מסביר. זאגט ער: **"המנהיג עצמו על פי הרפואה"** – דאס איז איין וועג, אבער מ'קען דאך זאגן אז ס'איז מער... וויאזוי זאגט ער דארט? מ'זאל נישט זען אז ס'מאכט אים יעצט א הנאה, נאר ער מאכט עס ווייל ס'איז געזונט. ס'איז נישט פאר הנאה בכלל, ס'איז פאר א צורך. א מענטש קען נישט לעבן אן עסן און טרינקען, ס'איז ווי א צורך, נישט קיין פלעזשור, ס'איז פשוט א צורך.

**חידוש: געזונט זיין אליין איז אויך נאר א מיטל**

יעצט גייט ער זאגן אז דאס איז נאך אלץ נישט גענוג. דאס וואס דער מענטש פירט זיך צו זיין געזונט – צו זיין געזונט אליין איז אויך נאר א תכלית. דאס צו זיין געזונט איז אויך נאר א תכלית. דאס זענען צוויי לעוועלס פון תכלית:

- **די פשוט'ע תכלית** איז אז איך עס צו זיין געזונט.

- **און נאכדעם** – איך בין געזונט פאר א גרעסערע תכלית.

**"המנהיג עצמו על פי הרפואה, אם שם על לבו שיהיה כל גופו ואבריו שלמים וחזקים בלבד"** – אויב טראכט ער, ער פירט זיך אין א געזונטע וועג כדי ער זאל זיין געזונט, איז דאס – זיין געזונט אליין איז שוין די לעצטע גאול, איז שוין די לעצטע תכלית? אבער ווען ער טראכט אז ער איז בועל כדי ער זאל האבן קינדער וואס זענען געזונטע קינדער, עושה מלאכתו בשביל הבנים, עושה מלאכתו ממילא לצורכו – אז ער וויל האבן קינדער.

**הלכה ט (המשך): "דרך טובה" אן דרך השם איז נישט גענוג**

אדער ווען ער טראכט אז ער איז בועל כדי ער זאל האבן קינדער וואס זענען געזונטע קינדער – **עושה מלאכתו ומשמשין לצרכו** – עושה מלאכתו, מילה לצורכו, אז ער וויל האבן קינדער כדי קינדער זאלן אים העלפן, קינדער זאלן טון פאר אים די ארבעט, און קינדער זאלן... ער זאל האבן שיק-ינגלעך וואס ער קען זיי שיקן שליחות'. אז די דרך טובה איז נישט קיין גוטע וועג, ווייל סוף כל סוף האט ער נישט קיין גרויסע תכלית.

**אלא ישים לבו** – ער קומט צוריק צו וואס ער האט אנגעהויבן. יא, ס'איז נישט קיין דרך טובה, ווייל ס'פעלט די דרך השם וואס ער האט אנגעהויבן. אלא ישים לבו...

---

ווארעם. **לא יאכל בשר ולא דבש ולא ישתה יין.** איך מיינ אז ס'מיינט זאכן וואס זיין גוף וועט דארפן מער ארבעטן און שווער צו פארדייען, ווייל דאס וועט מאכן זיין גוף אווערהיטן.

**דער פסוק "אכול דבש הרבות לא טוב"**

**כענין שאמר שלמה דרך משל** – אזוי ווי שלמה האט עס געזאגט. וואס הייסט דרך משל? שלמה האט נישט געמיינט פאר געזונטהייט? **"אכול דבש הרבות לא טוב"** – שלמה מיינט אונז צו זאגן אז ווייל עפעס איז גוט מיינט נישט אז אסאך דערפון איז גוט. **"אכול דבש הרבות לא טוב"** – אפילו דבש איז אזא זיסע זאך, אבער ס'איז נישט א גוטע זאך צו צופיל דערפון.

ס'קען זיין אז ס'איז א משל אויף אנדערע זאכן, אזוי ווי ער זאגט יא – אין משלי איז דאך דא אז ס'איז א משל אויף נישט נאכגיין וואס איז זיס, וואס איז גוט. די נעקסטע פסוק שטייט **"הוקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך"** – אז א מענטש איז א גוטער חבר אויך, אמאל איז עס אזוי ווי דבש, ס'איז נישט גוט צו צופיל דערפון. אלעס איז ווייטער בדרך המוסר.

אבער זעסט אז דער רמב"ם זאגט, זעסט אז דער משל איז אויך אמת – אזוי ווי רש"י זאגט אין אנהייב משלי, "המשל של משלי" – אפילו ווען ער מיינט א משל, איז דער משל אויך גוט. טאקע צופיל האניג איז נישט גוט. און אפשר איז האניג אויך א משל, ווייל לאו דווקא האניג – ס'קען אויך זיין, איך ווייס, פלייש, ווי ער ברענגט דא. זאכן וואס זענען וואסעווער ס'איז צופיל פאר דעם גוף פון דעם מענטש.

**דער מענטש וואס איז "יבש רוח"**

דער מענטש וואס איז יבש רוח זאל ענדערש טרינקען – **מי עלשין**, עפעס א געוויסע זופדיגע וואסער וואס האט עפעס א וועדזשטעבל, זאגט ער, עפעס א משקה וואס איז מער רפואה – **אף על פי שהוא מר**, אפילו ס'איז ביטער אין זיין מויל. עלשין איז איינע פון די זאכן פון מרור, איינע פון די מינים פון מרור איז עלשין.

אז ער זאל נישט עסן נאר זיסע זאכן, כדי ער זאל וויסן אז ער עסט און טרינקט נאר **דרך רפואה** – **כדי שיבריא ויעמוד שלם** – כדי ער זאל זיין געזונט און ער זאל קענען שטיין שלם בגופו. פארוואס עסט ער און טרינקט ער? ווייל ער ווייסט אז **הואיל ואי אפשר לאדם לחיות אלא באכילה ושתיה**.

קיצור: ער זאל א גאנצן טאג געדענקען וואס איז דער ציל און וואס איז נאר עפעס וואס ברענגט צו דער ציל. מאכן געלט אליין איז נישט דער ציל, טרינקען אליין איז נישט דער ציל. ער זאל געדענקען אז מען ארבעט פאר עפעס א גרעסערן ציל.

**הלכה ח – "וכן כשיבעול" – תשמיש המטה דרך רפואה**

**וכן כשיבעול, לא יבעול אלא כדי להברות גופו וכדי לקיים את הזרע** – נאר כדי ער זאל זיין געזונט. **לקיים את הזרע** – כדי ער זאל קענען האבן קינדער, כדי ס'זאל זיין המשכת הדורות.

**דיסקוסיע: וואס מיינט "לקיים את הזרע"?**

**Speaker 1:** אקעי, איך ווייס נישט וואס איז טייטש לקיים את הזרע. ס'סאונדט אז ס'איז אויך לקיים את הזרע? I don't know, I don't know what that means. אקעי.

**Speaker 2:** איך מיינ אז אין די נעקסטע פרק וועט דער רמב"ם רעדן וועגן דעם, ער האט דאך נישט געזאגט ציל, זיין זרע. ער האט געזאגט נאך כוונות.

**Speaker 1:** יא, ער זאגט אן אנדערע.

**Speaker 2:** דאס זאג איך – איך מיינ אז דא איז אין א פשוט'ערע לעוועל. די נעקסטע פרק איז שפעטער, אויך מצד רפואה, אויך נאכדעם איז דא מצד לשם שמים. אבער יעצט רעדן מיר אין א פשוט'ע לעוועל. ס'סאונדט מער אז ער מיינט צו זאגן אז דא, ער רעדט נאך נישט פון די תכלית פון האבן קינדער אזוי ווייטער, ווייל דא רעדט ער דאך אזוי ווי עסן און טרינקען. ס'זעט אויס אז א מענטש האט א צורך – זיין זרע גייט צובראכן ווערן אויב

**"כדי שתהא נפשו ישרה לדעת את ה' — אז זיין נפש זאל זיין ישר, אז זיין נפש זאל זיין אין א גוטע פלאץ צו קענען זיין לדעת את ה'.**

פארוואס פעלט אויס פאר לדעת את ה' א גוטע גוף? זאגט דער רמב"ם: **"שאי אפשר שיביין ויסתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב"** — ס'איז נישט שייך אז א מענטש זאל טראכטן און פארשטיין אין חכמות ווען ער איז הונגעריג און קראנק, אדער ווען ס'טוט אים וויי איינע פון זיינע אברים.

דער רמב"ם האט פריער דערמאנט א נביא, אז איינער וואס וויל קענען אנקומען צו נבואה דארף זיין א גיבור, ווייל די גוף דארף מיטארבעטן, מ'דארף האבן די כוחות וואס עס נעמט.

---

**חידוש: עבודת השם = ידיעת השם — נישט סתם מצוות טון**

מ'זעט דאך זייער קלאר אז די ווארט "דינען דעם אייבערשטן" איז נישט גענוג, וואס מ'זאגט געווענליך צו דינען דעם אייבערשטן, צו טון מצוות. ווייל באמת, די אמת איז אז אויב איינער וואלט געזאגט סתם אז מ'דארף דינען וואס אונז רופן געווענליך דינען דעם אייבערשטן — נו נו, ער איז נישט געזונט, טוט ער וואס ער איז אנוס רחמנא פטריה, טוט ער וואס ער קען דעמאלטס טון, וואס איז די פראבלעם?

ווייל דער רמב"ם פארשטייט אז וואס ער רופט "לעבוד את השם" איז זייער מדויק "לדעת את השם". ס'איז נישט דא קיין אנדערע וועג פון עבודת השם נאר לדעת. און דאס קען מען פאקטיש נישט טון, אזוי ווי ער זאגט דא — **"שאי אפשר שיביין ויסתכל בחכמות"** — ס'שטייט נישט "שמא יתפלל ויניח תפילין". קען זיין מ'קען לייגן תפילין ווען מ'איז קראנק, אבער להסתכל בחכמות פעלט אויס א ישוב הדעת, און מ'דארף זיין געזונט. און וויבאלד להסתכל בחכמות איז דאס וואס גייט ברענגען לדעת את השם, איז דאס ממש די הגדרה, און פון דעם מוז ער זיין געזונט.

---

**דער רוזינער: יו"ד-ק"י און ו"ה-י אין ווערטער פון עבודה**

זייער גוט. אפגעזען די ישוב הדעת פון דער רוזינער — און דער רוזינער האט געזאגט אז אין תורה און מצוה און עבודה, די אלע ווערטער האבן ו"ה. אין אלע ווערטער אזוי ווי אכילה, שתיה, ביאה, לינה, האט יו"ד ק". זאגט ער, ווייל ער זאגט אז יו"ד ק"י איז עפעס מער בהסתר. ביידע זענען חלקים פון עבודת השם, ביידע זענען כדי דער מענטש זאל זיין לדעת את השם.

**הברותא א':** ניין, ס'איז אינטערעסאנט. אזוי ווי דו זאגסט עס, איז דאך די דאווענען דאך אויך א הכנה צו די... ס'קען זיין ס'איז מער א נאנטערע הכנה צו דעת את השם, באט ביידע זענען הכנה צו דעת את השם.

**הברותא ב':** יא. זייער גוט.

---

**הלכה ט (המשך): \*\*אולי יהיה חכם וגדול בישראל\*\***

אויף די צווייטע זאך האט מען געלערנט אז ער איז בועל כדי צו האבן קינדער, אבער נישט סתם צו האבן קינדער, נאר **"וישים על לבו שיהיה לו בן אולי יהיה חכם וגדול בישראל"**. אפשר דער זון זאל זיין א חכם וגדול בישראל, ממילא וועט אים דער זון העלפן לדעת את השם, מיינט ער אפשר.

**הברותא א':** דער זון וועט אים העלפן צו ידיעת השם אפשר.

**הברותא ב':** דער זון וועט אים העלפן צו ידיעת השם, אדער צוזאמען. דער זון האט אים געהאלפן פארשטיין דעם אייבערשטן. ער זאל זיך נישט שעמען. ער זאל אויך טון עבודת ה', מענטשן קענען זאגן: "טייערע זון, לערן מיך אויס צו זיין אן עבד ה'."

**הברותא א':** אבער לכאורה דא, דער זון איז בכלל נישט אין צורך, ער איז א חכם וגדול בישראל. פאר די אידן, ער וועט אויסלערנען פאר אנדערע, אפשר...

דיון: וואס מיינט "דרך טובה" — א קאד פאר דרך המצוה?

**הברותא א':** וויאזוי זאל ער טראכטן? וואס? דרך טובה איז א קאד פאר דרך המצוה וואס איז דא אינעווייניג?

**הברותא ב':** יא, אלעמאל טיילט ער אפ דרך טובה. און ס'סאונדט אז די גאנצע זאך איז אויך פארט פון די דרך המצוה. ס'איז אויך פארט פון... ער רופט עס דרך השם, ער זאגט אז דער אייבערשטער פירט זיך אין די דרכים.

דא סאונדט עס אז דאס וואס דו רופסט די כוונה — ער זאגט אז די כוונה איז נישט נאר אזוי ווי וואס ער טראכט, די כוונה איז וויאזוי ער פירט זיך. אז דו זעסט אז ער טוט עס אנדערש ווען ער טוט עס בדרך רפואה, און דאס מיינט אז דו גייסט טון מער אדער ווייניגער לויט צורך הרפואה און נישט לויט די צורך תענוג הגוף — און דאס איז נישט די הגדרה פון א גוטע אכילה.

---

**חידוש: כוונה ווייזט זיך אין דער מעשה — נישט נאר אין מחשבה**

**הברותא ב':** איך וויל אביסל מוסיף זיין אז ס'איז נישט נאר אזוי ווי ס'איז דא אכילה און נאכדעם איז דא פארוואס די אכילה. ניין — די גוטע אכילה איז תלוי אין וויאזוי מען פארשטייט די פארוואס. דאס איז: די טוב פון די פעולת האכילה איז שוין, אזוי ווי יעדע זאך, תלוי אין וויאזוי דו פארשטייט פארוואס ס'איז פאר.

איך האב אפשר געטראכט אז אכילה קען מען נאר מעסטן אויב ער וויל צו זיין געזונט. נאכדעם מעסט מען: פארוואס וויל ער זיין געזונט? אויב זיין גרעסטע תכלית איז צו זיין געזונט — למשל, ער האט אוועקגעגעבן זיין גאנצן טאג צו זיין געזונט, ער האט געטון א גאנצן טאג עקסערסיז, און ער האט גארנישט געדאוונט און געלערנט, ער האט גארנישט געטון אנדערע עבודת השם.

טאקע, ביים עסן קען מען נישט... עס זעט אויס וואס דער רמב"ם וואלט געזאגט אז ווען איינער זאגט "איך עס לשם שמים" איז נאכנישט גענוג, ווייל מען דארף קוקן וויאזוי ער עסט. אויב עסט ער נאר געזונטע זאכן, און נאר ווען ער איז הונגעריג, נאר וויפיל ער דארף — ווייסט מען אז ער עסט פאר א גוטע ציל צו זיין געזונט. און יעצט דארף מען טשעקן: האט ער נאך א העכערע גאָל? וואס איז די גאָל פון זיין געזונט? דארף מען יעצט טשעקן פארוואס ער איז געזונט.

**הברותא א':** יא, לכאורה דארף זיין נאך אלץ עפעס א חילוק.

**הברותא ב':** איך מיינ אז ס'איז דא א חילוק, מער ווי וואס ער זאגט נישט דא. יא, ער זאגט נישט דא, אבער איך טראכט אז... ווייל טראכטן איז נישט אינטערעסאנט. וואס גייט מיך אן וואס דו טראכטסט? איך האלט נישט אז טראכטן איז אינטערעסאנט. ס'רעדט מיך אויס.

למשל, ביי די בנים קענסטו זען א חילוק פשוט, רייט? למשל, איינער וואס וויל האבן קינדער נישט נאר לצרכו, נאר ווייל ער וויל, אזוי ווי דער רמב"ם זאגט, אז די בנים זאלן זיין א חכם וגדול בישראל — ער האט חתונה מיט א צווייטע סארט מענטש. ס'איז נישט נאר אזוי ווי ער טוט א מצוה אדער ער האט א כוונה. ער עסט אפשר אביסל... אפשר עסט ער אפילו ווייניגער פאר דעם טראכטן.

**הברותא א':** יא?

**הברותא ב':** אה, דו ביסט דא צוריק?

**הברותא א':** יא. אקעי.

**הברותא ב':** איך האף אז מ'וועט... יא, אקעי.

---

**הלכה ט (המשך): \*\*וישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק\*\***

סא, לאמיר גיין ווייטער. אלא, זאג, זאג, זאג ווייטער.

**הברותא א':** **"וישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק"** — ער זאל מיישב לב זיין, ער זאל פאקוסן, ער זאל טראכטן פון דעם אז זיין גוף זאל זיין שלם וחזק, כדי... אז די גוף איז נאך א חלק פון א גרעסערע תכלית.

זאגט דער רמב"ם, ער נעמט צו א מהלך וואס ער זאגט "כל ימיו עובד את ה'". איינער וואס גייט מיט דעם מהלך אייביג, אז ער האט אין זינען ביי זיינע גשמיות'דיגע זאכן, ביי זיינע גופניות'דיגע זאכן האט ער אין זינען כדי ער זאל זיין א יודע את השם — קומט אויס אז ער איז עובד את השם תמיד, אז ער דינט אייביג דעם אייבערשטן. נישט נאר ווען ער דאוונט, נישט נאר ווען ער לערנט און טוט הכנות צו זיין ידיעת השם, נאר אויך ווען ער טוט זיינע גופניות'דיגע זאכן, טוט ער הכנות צו ידיעת השם.

**אפילו בשעת שינתו, אפילו ווען ער טוט פרנסה, אפילו בשעה שבוהל** — טוט ער עבודת השם. פארוואס? **מפני שמחשבתו בכל** — איז די מחשבה ביי די אלע זאכן זענען — **כדי שימצא צרכיו**, כדי ער זאל האבן וואס ער דארף האבן, אלע צרכים זאלן זיין קער גענומען — **עד שיהיה גופו שלם לעבוד את השם**, כדי אז זיין גוף זאל קענען זיין אן עובד השם. קומט אויס אז אלעס וואס ער טוט איז פאר די לעצטע תכלית. אלעס קוקט מען אן פאר די לעצטע תכלית.

---

**חידוש:** "מחשבתו" מיינט כוונה — נישט אקטיוו טראכטן **חברותא א':** יא?

**חברותא ב':** איך וויל נאר מדייק זיין — איך זע נישט אז ס'שטייט דא דוקא די ווארט מחשבתו. איך מיינ, מחשבה מיינט דא כוונה. ס'מיינט נישט אז ער דארף טראכטן. ס'איז נישט קיין חילוק אויב ער פארגעסט, ס'איז נישט קיין חילוק. יעצט מיטן ווארט זאל ער טראכטן אז איך מיינ דאס.

אזוי ווי איך וועל זאגן א משל: אז איינער האט א כוונה צו בויען א הויז, יא? אינצווישן דארף ער גיין שלעפן בענק, ער דארף שלעפן האלץ, ער דארף מאכן פלענער, ער טוט קאנטאקטן — אסאך זייטיגע זאכן. איינער וואס ווייסט נישט די כוונה, ער זעט אים וואס ער טוט א זייטיגע זאך. איינער וואס ווייסט די כוונה, ווייסט ער אז בכל מעשיו איז ער עושה צו קענען בויען די הויז, ווייל דאס איז די תכלית פון די תכלית. יעצט גייט ער צו די פערניטשער סטאר, ער גייט צו די פלאמבער — כדי ער זאל קענען בויען די הויז.

אזוי ווי איינער וואס ארבעט ווייל ער האט קינדער און ס'קאסט אים אסאך געלט — ער דארף נישט א גאנצע צייט טראכטן פון די קינדער, אבער א גאנצע צייט וואס ער ארבעט ווייסט מען אז ער ארבעט פאר די קינדער אז זיי זאלן קענען שפייזן.

סא, איינער וואס ווייסט אז זיין לעצטע גאָל איז עבודת השם — איז אויטאמאטיש אלעס וואס ער טוט איז א הכנה צו די זאך.

**כוונה לשם שמים — א פאקט, נישט א מחשבה בשעת מעשה**

**חברותא א:** ס'איז מער א פאקט, ס'איז נישט קיין אז ער טראכט בשעת מעשה פון דעם. ס'קען זיין בשעת מעשה — ווען דו האקסט די נאגל דארפסטו טראכטן אז די האמער זאל ארויפגיין אויף די נאגל און נישט אז דו זאלסט אריינהאקן אין דיין פינגער. אבער ס'קען זיין אז ווען מען דערמאנט זיך יא פון צייט צו צייט אז וואס איך טו איז עבודת השם, ס'גייט א געשמאק, ס'גייט עפעס, ס'מאכט די ארבעט אביסל גרינגער, ס'העלפט פאוקעסן — ס'איז זיכער אז ס'האט מעלות. אבער יא.

**חברותא ב:** דו גייסט יעצט אריין אין די מחלוקת צווישן די מוסר'ניקעס און די חסידים.

**חברותא א:** אבער יא. ניין, איך מיינ, די חסידים רעדן פון אנדערע מדרגות. דער רמב"ם רעדט פון א פשוט'ע זאך לכאורה, ווייל ער זאגט ער נעמט צו עבודת השם — ער זאגט נישט "צריך לכוין", "צריך לחשוב", און אזעלכע זאכן.

**ביאור "ישן לדעת" — נישט כוונה בשעת'ן שלאפן, נאר שלאפן פאר דער תכלית**

**חברותא א:** אפילו ווען ער שלאפט — **אם ישן**, און ער שלאפט **לדעת**... איך האב געטראכט וואס ער מיינט. נישט בשעת'ן שלאפן מיט אן אינטענשאן —

**חברותא ב':** יא, עס זאל זיין פאר א גרעסערע תכלית, בקיצור. א כוונה אז נאך א איד וועט וויסן פון דעם אייבערשטן. אבער דא ווייטער זעסטו אז די גוטע כוונה פון בויען זיין איז נישט סתם אז דער איד וועט זיין אן ערליכער איד — ער וועט זיין א חכם וגדול. א גדול בישראל איז אן אינטערעסאנטע לשון. אבער דאס איז א נייע כוונה, דאס זענען די ריזענס.

---

**חידוש:** "חכם וגדול בישראל" — לאפוקי "עושה מלאכתו"

**חברותא ב':** אבער וואס איך זע דא — איך כאפ יעצט כאנטש אז דאס איז לאפוקי **עושיין מלאכתו**. עס איז דא א פשוט'ע וועג, און ער זאגט "איך דארף קינדער". פארוואס? יא, קינדער איז געשמאק. האט ער אים געזאגט: "ניין, אפשר איינער פון מיינע קינדער וועט זיין א חכם און וועט וויסן דעם אייבערשטן". דער אייבערשטער וועט האבן נאך א איד וואס ווייסט וועגן אים.

---

**היסטארישע באמערקונג:** קינדער-האבן אין פארשידענע צייטן

**חברותא א':** איך האב געזען אז אין די אמאליגע צייטן, די עיקר פרנסה פון מענטשן איז געווען אז זיי האבן געהאט א גרויסע פעלד. ווען מ'האט א גרויסע פעלד, ווי מער קינדער מ'האט — ס'קאסט נישט קיין סאך צו האבן מער קינדער, און די קינדער העלפן ארויס. וואנס עס האט זיך געטשענידזשד ביי די גוי'אישע וועלט די וועג וויאזוי מ'לעבט, האבן זיי אנגעהויבן האבן ווייניגער קינדער.

אבער אונז אידן ליידן נישט, ס'איז נישט קיין חילוק צו מ'דארף האבן קינדער פאר... מ'האט קינדער כדי ס'זאל ארויסקומען א חכם וגדול בישראל, ממילא, יא.

**חברותא ב':** און דאס איז — די גאנצע נפקא מינה איז נאר ביי די שוואכע כוונה, אבער די עכטע כוונה איז זיכער אז ווי מער קינדער, אזוי האט מען מער טשענסעס אז ס'זאל זיין א גדול, מער טשענסעס פאר א חכם וגדול בישראל.

**חברותא א':** און דאס זאג איך, ממילא ביי אונז האט זיך גארנישט געטשענידזשד, ס'איז נישט קיין חילוק וועלכע וועג מ'לעבט, צו מ'לעבט אין א שטאט, צו מ'לעבט אין א פארם.

---

**א שטאפלדיגע סטרוקטור פון תכליתים — יעדע תכלית דארף האבן א העכערע תכלית**

**חברותא ב':** איך זאג נאכאמאל: די וועג וויאזוי מ'טוט אלעס לשם שמים איז ווען מ'טוט עס פאר א גרעסערע תכלית, און די אביסל גרעסערע תכלית טוט מען פאר נאך א גרעסערע תכלית. דאס הייסט, אז מ'עסט כדי צו זיין געזונט. אבער דאס זיין געזונט אליין — לכאורה קען מען אויך נישט זען. צוויי מענטשן קענען עסן געזונט, אבער מ'וועט נאך נישט זען ווער פון זיי טוט עס לשם שמים. מ'דארף קוקן מער, מ'דארף זען פארוואס איז די תכלית פון זיין געזונט.

**חברותא א':** ס'איז אזוי. לכאורה קען מען יא זען, ווייל איך זע — איך טראכט, למשל, אויב איינער'ס מטרה איז צו האבן א בן חכם בישראל, דארף ער חסד אויף די אנדערע מענטשן. דא יא, האסטו נאך נישט די מעשה לפי דעתי פון די צווייטע לעוועל, אזוי טראכט איך.

**חברותא ב':** אבער עס קען אויך זיין אויף עסן. אויב איינער גייט אוועקגעבן פופצן שעה א טאג נאר אויף צו קענען עסן געזונט, איז ער חסר אין דעם אז ס'איז נאר א חלק פון דעם — ס'איז א חלק פון עסן פאר עבודה. סא אז א חלק טאג גייט ער אוועק פאר די תורה, און אביסל האט ער אין זינען געזונט, ווייסט מען אז זיינע תכלית זענען גוט געבעלענסד. סתם איז נישט געזונט צו נעמען קער פון געזונט אויך נישט א גאנצן טאג.

---

**הלכה י: \*\*נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד\*\***



**צוות חכמים ואמרו "וכל מעשיך יהיו לשם שמים"** – אלע דיינע מעשים זאלן זיין לשם שמים.

דאס הייסט, אלע דיינע מעשים זאלסטו טון מיט די גרעסערע ציל אין קאפ. דאס הייסט, דו זאלסט עס טון אין דער ריכטיגער וועג, אבער דער ריכטיגער וועג אליין קען נאך אלץ זיין פון דער נישט גרויסע ציל – נאר עס זאל זיין פון דער גרעסטע ציל. און דער ציל איז אז א מענטש זאל זיין א ידיעת השם.

**והוא שאמר שלמה בחכמתו "בכל דרכיך דעהו"** – אין אלע דיינע וועגן זאלסטו וויסן דעם אייבערשטן. דאס הייסט, אז דער לעצטע תכלית איז צו וויסן דעם אייבערשטן, אבער אלע זאכן וואס פירן אהין – אלעס וואס דו טוסט אין עניני הגוף – זאל זיין כדי א מענטש זאל זיין ידיעת השם.

**שמונה פרקים פרק ה' – דער רמב"ם'ס אריכות אויף דעם נושא**

**חברותא ב:** דארף מען זען אין שמונה פרקים, ער זאגט דארט אז דאס איז עפעס די שענסטע מאמר חז"ל, אדער עפעס א מבחר פון מאמרים?

**חברותא א:** יא, ווי איז עס? ער ברענגט דארט די לשון...

**חברותא ב:** אה, נישט דא. שמונה פרקים פרק ה', right?

**חברותא א:** דאס איז דער נקודה, שטייט אין שמונה פרקים פרק ה'. און דער רמב"ם איז מאריך דארט זייער שטארק אין דעם.

**חברותא ב:** דער רמב"ם זאגט דארט אז עס איז א גרויסע מדריגה. מען דארף לערנען דארט, ווייסטו ווי צו לערנען בעיון? אויף דעם פרק, קוקן במיוחד...

**חברותא א:** איך מיינ, אויך די ערשטע האלב פון פרק ד' איז זייער שטארק מאריך אין דער נושא פון תענוגי הגוף און די זעלבע...

**חברותא ב:** בכלל דער ענין פון מידות האמצעות, יא?

**חברותא א:** יא, אבער איך זאג אז במיוחד דער פרק איז דער נושא פון פרישות, פון די קום רעדער – די גאנצע זאך איז ער מאריך משונה'דיג שטארק דארט. און אויך דער נושא פון "כל מעשיך יהיו לשם שמים" איז אין פרק ה'.

**דער רמב"ם'ס לשון אין שמונה פרקים: "בכח אלהי בלי ספק כלל"**

**חברותא ב:** און אזוי ווי דו זאגסט, ער ברענגט דארט... קוק אויף דער לשון, זיין לשון איז אזוי:

ער ברענגט די גמרא **"בכל דרכיך דעהו"**, און ער ברענגט אפילו די גמרא – ער זאגט אפילו לדבר עבירה. דאס מיינט צו זאגן, אפילו ס'איז דא עניני מעשים וואס דו טוסט יעצט אפשר א שטיקל עבירה, אבער ס'וועט ברענגען צו א גרעסערע תכלית, איז עס אויך בכלל "בכל דרכיך דעהו".

ער זאגט אזוי: **"וכבר כללו חכמים עליהם השלום כל הענין הזה בלשון הקצר ביותר שיכול להיות... והקיפות ענין הקף שלם מאד מאד, עד שכאשר יתבונן בקוצר אורך המלים, ואך נאמרו על ענין הגדול עצום הזה בכללותו, שכבר חובר בו חיבורים ולא הקיפותו כולו, תדע שנאמרו בכח אלהי בלי ספק כלל."**

**חברותא א:** דאס איז דאך א געוואלדיגע זאך. ס'זעט אויס אז זיי קענען זאגן אין איין שורה וואס אנדערע מענטשן דארפן א גאנצע בוך דערויף – דאס איז ממש רוח הקודש.

**חברותא ב:** דאס איז נישט נאר דרך קצרה, דאס איז שוין כמעט רוח הקודש.

**חברותא א:** אבער דער אמת איז אז אן דעם רמב"ן וואלט איך קיינמאל נישט פארשטאנען די בבא קמא דף י"ח אויף דעם זעלבן וועג.

**חברותא ב:** זייער גוט. נאכדעם וואס דו וועסט פארשטיין אז דאס מיינט די גאנצע סוגיא, נאכדעם זעסטו, דו מאכסט אויף ברכות און דו זעסט ס'שטייט ממש אין איין שורה – דו זאגסט, "וואו, אין איין שורה האט ער געשריבן וואס איך האב זיך געמוטשעט פאר פיר יאר צו כאפן".

**חברותא א:** געוואלדיג. יא.

**סיום פרק ג'**

ער איז יעצט א בעל שם, ער קען בשעת'ן שלאפן זיך מורמלען לשם יחוד. איך רעד שוין נישט דערפון.

אבער ער לייגט זיך שלאפן – ווען דו ווייסט אז דיין גאנצע סיסטעם איז אויפגעשטעלט פאר די גרויסע תכלית, ווייסטו אז ער שלאפט כדי ער זאל זיין ערליך, כדי זיין דעת זאל זיך בארואיגן, זיין גוף זאל זיך בארואיגן, כדי ער זאל נישט ווערן קראנק.

וואס איז דער פשט פון דעם ווארט **"ישן לדעת"**? דו מיינסט צו זאגן אז ער שלאפט מיט דעת? **"לדעת" מיינט פאר דער תכלית** – נישט ווען ער שלאפט, נאר ער שלאפט פאר דער תכלית.

**דיסקוסיע: וואס מיינט "לדעת"?**

**חברותא א:** איך טראכט די ווארט **"לדעת"** – ס'וואלט געדארפט שטיין **"ישן בשביל דעת השם"**?

ניין, אפשר מיינט ער לאפוקי **"ישן באונס"** – אזא ישן בשוגג. וואס איז לדעת? ער קען זאגן ישן לדעת – ער גייט שלאפן מיט די כוונה **כדי שתנוח דעתו וינח גופו וכדי שלא יחלה**. פארוואס? ווייל ער ווייסט דאך אז מ'קען נישט דינען דעם אייבערשטן ווען מ'איז קראנק.

אבער ס'מוז נישט זיין אז דער **"לדעת"** דא מיינט מען ממש מיט אינטענסאנס. ס'קען זיין אזא חשוב'ע זאך אז מ'זאגט מ'זאל שלאפן לשם שמים, אבער **"לדעת"** דא מיינט אז זיין שלאפן איז אויך within די גרעסערע ציל פון זיין לעבן – צו זיין אן עובד השם, צו זיין א יודע את השם – **כדי שתנוח דעתו וינח גופו**.

**שלאפן דינט צוויי פונקציעס – דעת און גוף**

**חברותא א:** ער זאגט דאך, דער רמב"ם זאגט דא גאנץ קלאר אז שלאפן האט צוויי זאכן:

- **איינס** – עס בארואיגט דעם מענטש, עס בארואיגט זיין דעת, די ברעין ווערט אפגעמוטשעט.

- **און די גוף** – די כח העיכול, וואס שפעטער אפשר דער רמב"ם וועט מער רעדן וועגן דעם, די קישקעס, די אלע זאכן.

ביידע זאכן – די שלאפן איז וויכטיג פאר ביידע זאכן: פאר די נפש השכלית און פאר די נפש החיונית, פאר די דעת און פאר די גוף.

**כדי שלא יחלה** – ער זאל נישט ווערן קראנק אין די ביידע זאכן: ער זאל נישט ווערן קראנק אין קאפ און ער זאל נישט ווערן קראנק אין בויך. פארוואס? ווייל אונז ווייסן דאך אז א מענטש קען נישט דינען דעם אייבערשטן ווען ער איז קראנק. ממילא, **שינתו עבודה למקום ברוך הוא** – זיין שלאפן איז אן עבודה פון אייבערשטן.

**דיגרעסיע לכבוד חודש אדר: "עד דלא ידע" און שלאפן**

**חברותא א:** ווי דער רמב"ם, **והרי זה צוות חכמים ואמרו...** איך זאג סתם א דזשאק – איך טראכט אז ביי שינה שטייט צוויי מאל **"לדעת"**, פארדעם דער רמב"ם אין פורים ווען ער האט געזאגט עד דלא ידע האט ער געזאגט אז ער מיינט שלאפן. אז ס'איז אזא ענין, עפעס כדי שתנוח דעתו – איך ווייס נישט, ישן לדעת, ישן שלא לדעת, איך ווייס נישט קלאר.

**חברותא ב:** וואו זעסטו צוויי מאל **"לדעת"**?

**חברותא א:** **ישן לדעת כדי שתנוח דעתו וינח גופו**.

**חברותא ב:** אה, איך מיינ, **כדי שתנוח דעתו וינח גופו** זענען די צוויי זאכן וואס געשעט ווען מ'שלאפט, אזוי ווי איך האב געטייטשט לכל הפחות.

**חברותא א:** איך מיינ אז דיין פשט איז אמת, דיין פשט איז א פשט אין תורה לכבוד חודש אדר.

**חברותא ב:** אה, ס'איז אין די שלשים יום, אין די טעג, אפאר טעג.

**"וכל מעשיך יהיו לשם שמים"** – **דער מסקנא פון דער הלכה**

**חברותא א:** ממילא קומט אויס, זאגט דער רמב"ם, אז שינה שלו איז עבודה למקום ברוך הוא – זיין שלאפן איז אן עבודה פאר'ן אייבערשטן. **והרי זה**

**חברותא ב:** שוין, דאס איז דער פרק ד'.  
**חברותא א:** פרק ד' אדער פרק ג'?

**חברותא ב:** פרק ג'. דער דריטער פרק. אקעי.  
**חברותא א:** זייער גוט. סעיף ד', ביסטו נאך אן? אקעי.